

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1942

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
38 — ΣΤΑΔΙΟΥ — 38
ΑΘΗΝΑΙ

ΤΑ “ΑΝΘΗ ΝΟΗΤΑ,” ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΚΑΙΣΑΡΙΟΥ ΔΑΠΟΝΤΕ ΚΑΙ ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

«Χαριέστατος» ποιητής έθεωρείτο μέχρι σχεδόν τής γενεάς τών πατέρων ήμων ό Σκοπελίτης⁽¹⁾ πολυγραφώτατος λόγιος Κωνσταντίνος Δαπόντες⁽²⁾, (1714-4 Δεκ. 1784)⁽³⁾, ό όποιος διά του άγγελικού σχήματος μετωνομάσθη *Καισάριος*. Αί χιλιάδες τών όμοιοκαταληξιών, τάς όποιάς συνέθε-

σεν ό Σκοπελίτης μοναχός, ένεθουσίαζον και «έτερπον» άλλοτε τούς φίλους τής Φαναριωτικής στιχοπλοκίας, οι όποιοι ώνόμαζον αυτόν «άηδόνα», και «τέττιγα». “Ας άκουσθῆ «φιλόβιβλον» και «άντιβακχικόν τερέτισμα» του «τέττιγος»:

(1) Πατρόθεν καθήγето ό Κωνσταντίνος - Καισάριος Δαπόντες έξ “Ανδρου, όπου και ό ίδιος έγεννήθη εν τούτοις Σκοπελίτην ώνόμαζεν αυτός έαυτόν. Πρβλ. *Διονύσιον Πίστην*, πρώην μητροπολίτην Ξάνθης, Περιγραφή τής νήσου “Ανδρου. “Εν “Αθήναις, σελ. 56-57. *Δ. Πασχάλην*, Ματθαίος ό “Ανδριος πάπας και πατριάρχης “Αλεξανδρείας και πάσης γῆς Αιγύπτου (1746-1767). “Εν “Αθήναις 1901, σελ. 16-17, όποσημ. 3. και έπ’ εσχάτων εν τῷ περιοδικῷ «Θεολογία», τόμ. ΙΓ’ (1935) σελ. 225-250. “Ο Κωνσταντίνος - Καισάριος Δαπόντες συνέθεσε και άναγραφῆν τών ναῶν, μοναστηρίων, έξωκλησιῶν και μονυδρίων τής Σκοπέλου, πρβλ. «Byzantinische Zeitschrift», τόμ. ΙΘ’ (1910) σελ. 91-96.

(2) Κυριώτατα δημοσιόματα περί του βίου και τών συγγραφῶν του άνδρος: *Κ. Ν. Σάθα*, Μεσαιωνική βιβλιοθήκη, τόμ. Γ’, εν Βενετία 1872, σελ κη’-ξθ’, 1-200. *Ε. Legrand*, Δακικαί έφημερίδες. *Éphémérides bases ou chronique de la guerre de quatre ans (1736-1739)*. “Εν Παρισίαις 1880-1888, τόμ. Α’-Γ’, ίδια τόμ. Γ’, σελ. ΙΧ-ΙΧΧΧΙΝ. Πρβλ. έπ’ εσχάτων *Νίκων Α. Βέην (Βέες)*, Αί Λάσσαι του Παύλου Νιρβάννα, κρίσεις περί αυτών και ό Κωνσταντίνος - Καισάριος Δαπόντες εν τῇ «Νέα Έστία», τόμ. ΚΓ’ (‘Ιαν. - ‘Ιουν. 1938) σελ. 367-375, ίδια σελ. 372 κ. έ., όπου και αρχαιότερα σχετική βιβλιογραφία (πρόσθετε εις αυτήν και τό μελέτημα του *Κ. Ι. Διοβουνιώτου*, Καλλινικός Γ’, Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. [“Ανατόπως εκ του «‘Ιερού Συνδέσμου»]. “Εν “Αθήναις 1915, ό συγγραφεύς, σελ. 57 κ.έ. έξετάζει τό έργον του Καλλινικού Γ’, «Κατάλογος σοφῶν τινων του νῦν αἰῶνος» προς συγγενές έργον του Δαπόντε υπό τόν τίτλον. «Κατάλογος Ιστορικός αξιόλογος τών καθ’ ήμās χρηματισάντων έπισήμων Ρωμαίων» τής περιόδου 1700-1784, πρβλ. *Κ. Ν. Σάθαν*, ενθ’ άνωτέρω, τόμ. Γ’, σελ. 71-200.

(3) “Ο θάνατος του Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε κακῶς τίθεται εις τό 1787 ή 1789. “Οτι απέθανε τήν 4 Δεκ. 1784 μαρτυρείται έξ άσφαλών πηγῶν. Πρβλ. *Ε. Legrand*, ενθ’ άνωτέρω, τόμ. Γ’, σελ. ΧΧΧVII. *Κ. Ν. Σάθαν*, ενθ’ άνωτέρω, τόμ. Γ’, σελ. με’. *Α. Παπαδόπουλον - Κεραμεία*, “Εκθεσις παλαιογραφικῶν και φιλολογικῶν έρευνῶν εν «Θράκη και Μακεδονία», εν τῷ περιοδικῷ του “Ελλην. Φιλολογικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, παράρτημα του ΙΖ’ τόμου (εν Κωνσταντινουπόλει 1886) σελ. 11β, όποσημ. 2. *Ευδόκιμος Ξηροποταμηγόν*, τόν Κρήτα, “Η εν “Αγιῶ “Ορει μονῆ του Ξηροποτάμου. “Εν “Αθήναις - Ξέρραις 1926, σελ. 79.

«Ποτήρι, ποτηράκι μου, πέντε φορές ποτήρι!
καθήμενοι στο καπηλειό, ή έξω στο τζαϊρι!⁽¹⁾,
οί μεθυσται βαστώντας το, φωνάζουν τραγουδοῦσι
μέ μία μεγάλη τους χαρά, όπου θαρρείς πετοῦσι.
Βιβλίον μου, βιβλίον μου, δεκα φοραίς βιβλίον!
καθήμενος εις τό κελλι, ή και εις τό σχολειον,
έγώ δε και βαστώντας το μεγαλοφώνως κράζω,
και τόν Θεόν μου δι’ αυτό εύχαριστώ, δοξάζω...
διότι τό ποτήριον μεθῆ και άτιμάζει,
και νά λαλή τόν πίνοντα πάλιν τόν άναγκάζει,
πλην μέ τά τοιχοκρούσματα και μέ μάγαν ήχον,
— έγώ σε πίνω για καλό, και σῦ μέ πῆς στον τοίχον!
Τό δε βιβλίον τό χρυσό χρυσώνει τάς καρδίας,
και μου γεμίζει, άδελφοί, χάριτος και σοφίας,
μάς φρονιμεύει, μάς τιμᾶ, ναίσκε, και μάς δοξάζει,
και νά λαλοῦμεν και ήμείς πάλιν μάς άναγκάζει,
— βιβλίον μου, βιβλίον μου, έγώ σε διαβάζω,
και πῶς μέ πῆς εις τό καλό έσύ γῶ δέν διατάζω!⁽²⁾».

Τῷ 1775 ό Οικουμενικός Πατριάρχης Καλλινικός Γ’,⁽³⁾ ό όποιος ένεφανίζετο και ως ποιητής μέ *άξιώσεις*⁽⁴⁾, ήτο δε φίλος του Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε, διά στίχων έγκωμιάζει αυτόν ως «ποιητήν» και έξαίρει τήν «γλυκύτητα» τήν όποιαν προσδίδει εις τά ποιητικά αυτού έργα⁽⁵⁾. Πρό 45 δε περίπου έτῶν ό Ρουμάνος κληρικός

(1) Τζαϊρι — λειμώνα.

(2) Οι άνωτέρω στίχοι είναι προσίμιον του Ε’ κεφαλαίου τής Γεωγραφικής ‘Ιστορίας του Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε (πρβλ. κατωτέρω, σελ. 15α), εύρίσκονται δε προχειρῶς παρά *Κ. Ν. Σάθα*, ενθ’ άνωτέρω, σελ. μθ’.

(3) Πρβλ. άνωτέρω, σελ. 13α όποσημ. 2.

(4) Πρβλ. τό υπό *Ν. Γ. Γιωργάρα* εν *Σ. Π. Λάμπου* «Νέφ “Ελληνουνήμονα», τόμ. Β’ (1905) σελ. 510-512 άνακρινωθέν ποίημα του Πατριάρχου τούτου και *Κ. Ι. Διοβουνιώτην*, ενθ’ άνωτέρω, ίδια σελ. 12 κ.έ., 55 κ.έ.

(5) Πρβλ. κατωτέρω, σελ. 18β, όποσημ. Ι.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Ε.Ι. ΔΕΡΜΕΤΣΙ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

καὶ προλύτης τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Πανεπιστημίου Θεόδωρος Ἀθανασίου (1) ὠνόμασε διὰ τῆς ἐναισιμίου αὐτοῦ διατριβῆς τὸν ἡμέτερον Καισάριον « ἀηδόνα τῆς ἸΗ' ἑκατονταετηρίδος ». Ἀλλ' ὁ Κωστής Παλαμᾶς, προλογίζων τὴν ἔκδοσιν τοῦ Σολωμοῦ (2), δικαίως ἐχαρακτήρισε τὸν « τέττιγα » τῶν Φαναριωτῶν *τόσον πελολόγον ὅσον καὶ πολυγράφον χωρὶς « καμῶν ἀξία ποιητική »*. Ἀλλ' ὁμοῦς ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες — ὅσον καὶ ἂν παραμένῃ μακρὰν τῆς Τέχνης — καθολικῶς ἐξεταζόμενος εἶναι ἄξιος μεγάλης προσοχῆς, ἐνίστε μάλιστα καθίσταται ἀληθῶς ἀνεκτίμητος ἀπὸ γραμματολογικῆς, λαογραφικῆς καὶ ἱστορικῆς ἐπόψεως. « Καίτοι δὲ συνεχῶς φληναφεῖ — γράφει ὁ Μανουὴλ Γεδεών (3) — μῦθας καὶ φαλάκρας καὶ φυλακῆς ἐγκώμια παρεντιθεῖς, δις δὲ τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνει, μεθ' ἄλλην τὴν ἀδολεσχίαν ὁ Δαπόντες ἐστὶν ὁ μᾶλλον πολυτίμητος χρονογράφος τῶν κάτω χρόνων, ἐξ ἐπιγνώσεως ἀγαπήσας τὸν μοναχικὸν βίον, ἐπιδειξάμενος ἀδολον ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν εὐκλείαν Ἐκκλησίαν καὶ Γένους καὶ πρὸς ἀνόρθωσιν τῆς τοῦ Ξηροποτάμου μονῆς, ἧς ἦν μοναχός ». Τάσσει δὲ δικαίως ὁ Μανουὴλ Γεδεών τὸν Κωνσταντῖνον - Καισάριον Δαπόντε παρὰ τὸν Νικόδημον Ἀγιορείτην, τὸν ἀληθῆ Βενεδικτῖνον τοῦ ἸΗ' αἰῶνος, καὶ προσθέτει : « Δι' εὐχῆς εἶχομεν, ἂν εἴπερ ἕκαστος αἰὼν ἐκέκτητο ἓνα Δαπόντε καὶ ἓνα Νικόδημον ».

Ἡ γραμματολογικὴ ἔρευνα ἐν σχέσει πρὸς τὸν Καισάριον - Κωνσταντῖνον Δαπόντε παραμένει δυστυχῶς πολὺ καθυστερημένη. Εἰς τὸν προβιβασμὸν τῆς τοιαύτης ἐρεύνης μεγάλως συνέβαλον ὁ Κωνσταντῖνος Σάθας καὶ ὁ Émile Legrand (4). Ἀλλ' αἱ συμβολαὶ τῶν ἐρευνητῶν τούτων εἶναι ἀρχαιότεραι τῶν ἐτῶν ἐτῶν 1873 καὶ 1889 (5). Ἐν τῷ μεταξὺ αἱ παλαιογραφικαὶ ἀναζητήσεις, μάλιστα δὲ τῶν μοναστηριακῶν βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀνατολῆς ἢ καταλογοποιήσις διεφώτισαν πολὺ τὴν συγγραφικὴν δρᾶσιν τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε, τοῦ ὁποῦ ἀνευρέθησαν ἱκανὰ αὐτόγραφα κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τούτων τὰ πλεῖστα ἐναπόκεινται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς μονῆς τῶν Ἀγίων Τεσσαράκοντα τοῦ Ξηροποτάμου (6).

(1) Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν σχολῶν ἐν Ῥουμανίᾳ. Ἐν Ἀθήναις 1898, σελ. 57.

(2) Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μαρασλῆ, ἐν Ἀθήναις 1901, σελ. λγ', ὄπισθ. 2.

(3) Ὁ Ἄθως, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1885, σελ. 246. Πρβλ. καὶ Εὐδόκιμον Ξηροποταμηνόν, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 79.

(4) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 13, ὄπισθ. 2.

(5) Αὐτόθι.

(6) S. P. Lambros, Catalogue of the Greek manuscripts on Mount Athos. Τόμ. Α'. Ἐν Κανταβρυγία 1895, σελ. 218 κ. ἐ. ἀριθ. 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2587, 2588, 2589, 2591. Τοῦ αὐτοῦ, « Νέος Ἑλληνομνήμων », τόμ. Β' (1905) σελ. 335 κ. ἐ. Προηγούμενου Εὐδοκίμου Ξηροποταμηνοῦ (II. Δουρουτάνη) τοῦ Κρητός, Κατάλογος ἀναλυτικὸς τῶν χειρογράφων κωδίκων

ἐπίσης ὁ κώδιξ ὑπ' ἀριθ. 12 τῆς Κοινοτικῆς Βιβλιοθήκης Καλλιπόλεως, περὶ τοῦ ὁποῦ γίνεται διεξοδικὸς λόγος κατωτέρω (1), οἱ κώδικες ὑπ' ἀριθ. 35 καὶ 66 τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων (2), ὁ κώδιξ ὑπ' ἀριθ. 852 τῆς Ἀγιορειτικῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος (3), ὁ ὑπ' ἀριθ. 8237 (additional) κώδιξ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου (4), καὶ ὁ ὑπ' ἀριθ. 32 κώδιξ τοῦ Ζωγραφείου Κωνσταντινουπόλεως εἶναι καθ' ὄλου ἢ ἐπὶ μέρους αὐτόγραφα τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε. Πολυάριθμα εἶναι καὶ τὰ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους γνωστὰ γενόμενα χειρόγραφα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα περιέχουσιν ἐκδιδομένα ἢ ἀνέκδοτα ἔργα τοῦ αὐτοῦ λογίου.

Κατ' ἐξοχὴν ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες εἶναι θρησκευτικὸς συγγραφεὺς, ἄλλοτε πρωτότυπος, ἄλλοτε ἀπλῶς συναγωγεὺς παλαιότερας σοφίας ἢ καὶ ἐλεύθερος διασκευαστὴς αὐτῆς εἰς τὴν Νεοελληνικὴν. Ἀλφάβητα, εἰρμοί, θεοτόκια, μακαρισμοί, μεγαλυνάρια, στιχηρά, χαιρετισμοί, ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες, ἀκροστιχίδες καὶ ἄλλοι ὕμνοι, ἔπειτα ἀκολουθίαι ἁγίων διωρθωμένα, συναξαριακαὶ διηγήσεις, μαρτυρολογία, ὁμιλίαι, διάλογοι καὶ ἐπιγράμματα ἐκκλησιαστικοῦ περιεχομένου, καὶ ἐπιστολαὶ ἐποικοδομητικαὶ ἐν πνεύματι τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὰ κυριώτατα ἔργα τοῦ φιλοπονωτάτου Σκοπελίτου. Ἐκ τῶν διασκευῶν καὶ μεταφράσεων αὐτοῦ ἰδιαίτερώς μνημονεύω τοὺς « Λόγους πανηγυρικοὺς εἰς ἀπλοῦς στίχους εἰς ἐγκώμιον διαφόρων ἁγίων » (5), τὸ « πατερικόν » Γρη-

τῆς βιβλιοθήκης τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὀρει τοῦ Ἄθω ἱερᾶς σεβασμίας βασιλικῆς, πατριαρχικῆς καὶ σταυροπηγιακῆς μονῆς τοῦ Ξηροποτάμου. Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1939, σελ. 125 κ. ἐ., ἀριθ. 250, 251, 252, 253, 255, 256, 258, 344, 347 (πρβλ. τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἐν Ἁγίῳ Ὀρει... μονὴ τοῦ Ξηροποτάμου, σελ. 80).

(1) Πρβλ. κατωτέρω, σελ. 156 κ. ἐ.

(2) Πρβλ. Σ. Π. Λάμπρος, « Νέος Ἑλληνομνήμων », τόμ. Β' (1905) σελ. 233-235, Γ' (1906) σελ. 462-470.

(3) Πρβλ. S. P. Lambros, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 444, ἀριθ. 6359 = 852.

(4) Πρβλ. E. Legrand, Éphémérides daces, τόμ. Γ', σελ. LXXXII.

(5) Πρβλ. Α. Παπαδόπουλον - Κεραυέα ἐν « Ἰνβέστιζα » τοῦ Ῥωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Κωνσταντινουπόλεως, τόμ. ΙΔ' (1909) σελ. 74-79. Ὁ κώδιξ οὗτος περιέχει « Τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας », ἔργον τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε καὶ τὴν εἰκόνα τοῦτου « ἐντὸς ὠσειδοῦς κοσμήματος, ἔχοντος περὶ τὴν ἐπιγραφὴν : « Ὁ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΑΥΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΕΡΙΣΑΣ ΑΝΗΡ ΕΚ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΚΟΠΕΛΟΥ ». Πρβλ. Σ. Π. Λάμπρος, « Νέος Ἑλληνομνήμων », τόμ. Η' (1911) σελ. 367.

(6) Περὶ τοῦ αὐτογράφου κώδικος τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε, ὁ ὁποῖος, ἐναπέκειτο ἄλλοτε ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν τῷ Σταυροδρομίῳ Σχολῆς τῆς Παναγίας, ἰδὲ κατωτέρω, σελ. 16α Περὶ τοῦ ἄλλου ἰδιογράφου τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, τὸ ὁποῖον περιέχει τὴν Γεωγραφικὴν Ἱστορίαν καὶ ἄλλα ἔργα τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε πρβλ. E. Legrand, Éphémérides daces, τόμ. Γ', σ. LXXV.

(7) Ἐτυπώθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1778. Πρβλ. E. Legrand, Éphémérides daces, τόμ. Γ', σελ. XLVIII κ. ἐ., ἀριθ. 9. Ἡ - Legrand - L. Petit - H. Pernot, Bibliographie hellénique... au XVIIIe siècle, τόμ. Β', ἐν Παρισίοις 1928, σελ. 272 - 280, ἀριθ. 919.

γορίου πάπα Ῥώμης, τοῦ ἐπικαλουμένου Διαλόγου⁽¹⁾, καὶ σειρὰν διαλόγων τοῦ Λουκιανοῦ· ἔχουσι δὲ συνεκδοχῇ οἱ διάλογοι οὗτοι ἐν Βενετία τῷ 1770 μετὰ τῆς « Χρηστοθείας », ἡ ὁποία διδάσκει « τοὺς τρόπους, δι' ὧν ἀποκτῶνται τὰ καλὰ καὶ εὐτακτα ἦθη τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ». Ἡ Χρηστοθεία εἶναι γνωστότατον βιβλίον, μεταφρασθὲν ὑπ' ἄλλου ἐκ τῆς Λατινικῆς εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς, μετέφερε δὲ τοῦτο εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὁ καθηγητὴς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Ἀντώνιος ὁ Βυζάντιος († 1720) ὁ δὲ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες τὴν Χρηστοθείαν « πάλιν εἰς γλῶσσαν τὴν ἀπλὴν, ὡσάν ἀπλοῦς Ρωμαῖος, μετὰ τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν » μεθρμήνευσεν εἰς στίχους⁽²⁾. Ὡς γνωστὸν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας τὰ λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας ἐκ τῆς ἀβελτηρίας τῶν ἀντιγραφῶν καὶ τυπογράφων ὑπέστησαν πολλάκις μεγάλας φθορὰς τοῦ κειμένου. Ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες οὐχὶ μόνον ἠγωνίσθη νὰ διορθώσῃ τὸ κείμενον διαφόρων ἀκολουθιῶν ἀγίων, ἀλλὰ καὶ ἔκδοσιν διορθωμένην τῶν Μηναίων, τοῦ Ὁκτωβρίου, τῆς Παρακλητικῆς καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου εἶχεν — ὡς φαίνεται — σχεδιάσει⁽³⁾, ἡ ὁποία ὁμοίως δὲν ἐπραγματοποιήθη· ἐπίσης αἱ ὑπ' αὐτοῦ σχεδιαζόμεναι ἐκδόσεις τοῦ ἔπους τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα⁽⁴⁾ καὶ τοῦ ἐπυλλίου τοῦ Ἱμπερίου καὶ τῆς Μαργαρώνας⁽⁵⁾ δὲν ἐφθασαν μέχρι τῶν τυπογραφικῶν πιεστηρίων.

Ὑπὸ σημείωσιν, ὅτι ὁ Σκοπελίτης μοναχὸς δὲν ἀφίσταται τῶν παραδόσεων τῆς Ἑλληνικῆς Χριστιανοσύνης καὶ ὅταν γράφῃ τὴν « Γεωγραφικὴν Ἱστορίαν »⁽⁶⁾, ἀλλὰ καὶ εὐτράπελα ἔργα, ὅπως ὁ « Κανὼν περιεκτικὸς πολλῶν ἐξαιρέτων πραγμάτων, τῶν εἰς

πολλὰς πόλεις καὶ νήσους καὶ ἔθνη καὶ ζῶα ἐγνωσμένων »⁽¹⁾, καὶ ὁ « Καθρέπτis Γυναικῶν »⁽²⁾, καὶ τὸ « Φανάρι Γυναικῶν, τούτέστι βιβλίον φανερωτῶν ἀρχαίων γυναικῶν ἐθνικῶν τε καὶ χριστιανῶν ἱστορίας θαυμασίας »⁽³⁾.

Τὰ περισσότερα τῶν ἔργων τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε εἶναι ἔμμετρα. Στέργει ἐξ ἴσου τὰ ἐκκλησιαστικὰ μέτρα καὶ τὸν πολιτικὸν στίχον ὁ Σκοπελίτης μοναχός. Καὶ ἡ ὁμοιοκαταληξία ὑπῆρξεν ἡ κακὴ Ὁμφάλη τοῦ κελλίου του. Ἄλλ' ὁ στιχοπλόκος δὲν μετεχειρίσθη πάντοτε εὐπρεπῶς τὴν ὁμοιοκαταληξίαν.

Ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες εἶχε καταρτίσει ποτὲ σειρὰν τῶν ἀνεκδότων ἔργων αὐτοῦ⁽⁴⁾. Πῶς εἶχε διαταχθῆ ἢ καθ' ὄλου σειρὰ αὕτη δὲν γνωρίζομεν ἀκριβῶς. Πάντως τοῦλάχιστον ἐννέα τόμοι ἀπετέλουν τὴν αὐτὴν καθ' ὄλου σειρὰν. Τὰ περιεχόμενα τοῦ Η' καὶ Θ' τόμου γνωρίζομεν ἐκ χειρογράφου κώδικος, ὁ ὁποῖος ἐναπέκειτο ἐν τῇ Κοινοτικῇ Βιβλιοθήκῃ Καλλιπόλεως ὑπ' ἀριθμὸν 12 (κατὰ τὴν ταξινομήσιν τῆς βιβλιοθήκης ταύτης ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἀθανασίου Παπαδοπούλου - Κεραμέως⁽⁵⁾). Ποία εἶναι ἡ τύχη τοῦ κώδικος τούτου ἀγνοῶ. Μετὰ τὴν μεγάλην καὶ ἀσύγκριτον καταστροφὴν τοῦ ἔτους 1922 πολλὰ χειρόγραφα, ἀνήκοντα εἰς Θρακικὰς βιβλιοθήκας, μετεκομίσθησαν εἰς Ἀθήνας· ἀλλ' εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς κατηγορίας ταύτης δὲν ἀνήκει — ἐφ' ὅσον ἐξηκρίβωσα — ὁ ὑπ' ἀριθμὸν 12 κώδιξ τῆς Κοινοτικῆς Βιβλιοθήκης Καλλιπόλεως. Μὴ γνωρίζων ἐξ ἰδίας μελέτης τὸ χειρόγραφον, τὸ περιέχον τὸν Η' καὶ Θ' τόμον τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε, στηρίζομαι εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ μακαρίτου Ἀθανασίου Παπαδοπούλου Κεραμέως⁽⁶⁾, ὅπως δηλώσω ἀμέσως κατωτέρω τὸ περιεχόμενον τῶν προμνημονευθέντων τόμων.

Ὁ ὑπ' ἀριθ. 12 χειρόγραφος κώδιξ τῆς Κοινοτικῆς Βιβλιοθήκης Καλλιπόλεως, τοῦ ὁποίου αἱ διαστάσεις εἶναι 0,24 × 0,173, ἔχει γραφῆ ὀρθῶς καὶ ἐπιμελῶς διὰ χειρὸς

(1) Τὸ πατερικὸν τοῦτο, περιέχον βίους « τῶν ἐν Ἱταλίᾳ, ὁσίων πατέρων », συνειργάσθη ἀρχῆθεν λατινιστί, μεταφράσθη ἑλληνιστί ὑπὸ Ζαχαρίου, πάπα Ῥώμης, διεσκαυάσθη εἰς τὸ ἀπλοῦς ἑλληνικὸν ὑπὸ Κων. - Κ. Δαπόντε καὶ ἐτυπώθη ἐν Βενετία τῷ 1780 Πρβλ. *E. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 340 - 343, ἀριθ. 1019.

(2) Πρβλ. *E. Legrand*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Γ', σελ. ΧΙΙΙ - ΧΙΥΙ. Π. Γ. Ζωλέντην ἐν τῇ « *Byzantinische Zeitschrift* », τόμ. 15' (1907) σελ. 241 - 253, 181α σελ. 249 κ. ε., ὅπου καὶ παλαιότερα βιβλιογραφία. *E. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 132 - 135, ἀριθ. 739.

(3) Πρβλ. *S. P. Lambros*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 218, ἀριθ. 2582. *Ἐξόδοιμον Ξηροποταμηνόν*, Κατάλογος ἀναλυτικὸς... μονῆς Ξηροποτάμου, σελ. 125, ἀριθ. 249 - 2811.

(4) Πρβλ. *E. Legrand*, *Éphémérides daces*, τόμ. Γ', σελ. LXXXI κ. ε. *K. Krumbacher*, *Eine neue Handschrift des Digenis Akritas (= Sitzungsberichte der Bayer. Akademie der Wissenschaften, Philos. - philol. - u. hist. Klasse 1904)*. Ἐν Μονάχῳ 1904, σελ. 354 κ. ε. *Nikos A. Bees (Bées)*, *Der französisch-mittelgriechische Ritterroman « Imberios und Margarona » und die Gründungssage des Daphniklosters bei Athen (= « Texte und Forschungen zur Byzantinisch - Neugriechischen Philologie »*, σελ. 4). Ἐν Βερολίνῳ - Βιλερσοδόρφ 1924, σελ. 37 - 38.

(5) Πρβλ. καὶ κατωτέρω, σελ. 21 α κ. ε.

(6) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 13 β, ὅσο. 2.

(1) Πρβλ. *Κωνσταντῖνον - Καισάριον Δαπόντε*, Λόγοι πανηγυρικοὶ εἰς ἀπλοῦς στίχους. Ἐν Βενετία 1778, σελ. 107 - 116, « Κῆπος Χαρίτων », ἔκδ. *Γαβριὴλ Σοφοκλέους*, σελ. 286 - 292. *E. Legrand*, *Éphémérides daces*, τόμ. Γ', σελ. ΧΙΙΙ. *E. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 273 - 278. *Σ. Π. Λάμπρου*, « Νέος Ἑλληνομνήμων », τόμ. 12' (1939) σελ. 403.

(2) Πρβλ. κατωτέρω, σελ. 18 α.

(3) Πρβλ. *E. Legrand*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Γ', σελ. LXXXI, ἀριθ. 22. Πρβλ. καὶ *S. P. Lambros*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 221 - 223, ἀριθ. 2586. *Ἐξόδοιμον Ξηροποταμηνόν*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 128 - 130, ἀριθ. 253. *Σ. Π. Λάμπρου*, « Νέος Ἑλληνομνήμων », τόμ. Η' (1911) σελ. 367 (τὸ « Φανάρι Γυναικῶν » δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸν « Καθρέπτis Γυναικῶν »).

(4) Πρβλ. *Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως*, « Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 11 κ. ε.

(5) Αὐτόθι.

(6) Αὐτόθι.

αὐτοῦ τούτου τοῦ Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε· πολλαὶ ἐνδείξεις ὑπάρχουσι διὰ τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν. Εἶναι δὲ ὁ αὐτὸς κώδιξ τῆς Κοινοτικῆς Βιβλιοθήκης Καλλιπόλεως διμερῆς· καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέρος αὐτοῦ περιέχει τὸν Η' τόμον τῆς σειρᾶς τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε, τὸ δὲ δεύτερον μέρος τοῦ αὐτοῦ κώδικος περιέχει τὸν Θ' τόμον τῆς αὐτῆς σειρᾶς⁽¹⁾. Καὶ ὁ μὲν Θ' τόμος περιέχει γνωστὸν ἔργον τοῦ ἡμετέρου Δαπόντε, φέρων τὸν τίτλον « Κήπος Χαρίτων », ἐκδοθὲν δις μέχρι τοῦδε, ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ Σοφοκλέου⁽²⁾ καὶ τοῦ Emile Legrand⁽³⁾, κατ' ἄλλο ἀντίγραφον τοῦ συγγραφέως, ἐναποκείμενον ἄλλοτε ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς ἐν Σταυροδρομίῳ ἐνοριακῆς σχολῆς τῆς Παναγίας καὶ βραδύτερον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ Ζωγραφείου Κωνσταντινουπόλεως⁽⁴⁾. Ὁ δὲ Η' τόμος φέρει τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: « Ἀνθὴ Νοητά. Τουτέστι Βιβλίον, περιέχον Ἀνθολογίαν τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς, καὶ Διαλόγους, καὶ λόγους τινάς, καὶ ἄλλα διάφορα. Παρὰ Κωνσταντίνου Δαπόντε, τοῦ μετονομασθέντος Καισαρίου. Ποιηθέντα πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ, καὶ ὠφέλειαν, καὶ χαρὰν τῶν ἀναγινωσκόντων αὐτοῦ ἀδελφῶν. Ἀφιερωθέντα δὲ τῷ Παναγιωτάτῳ πρῶν Κωνσταντινουπόλεως κυρίῳ Κύριλλῳ. Τόμος δγδοος »⁽⁵⁾. Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριλλος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιερῶνται τὰ « Ἀνθὴ Νοητά », ἦτο Δημητσάνιτης τὴν πατρίδα καὶ Καρακάλος τὸ γένος, ἀπὸ τῆς μητροπόλεως Νικομηδείας εἰς τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως προβιβασθεὶς, πέμπτος τὴν σειρὰν μεταξὺ τῶν ὁμωνύμων πατριαρχῶν. Ἐπατριάρχευσε δὲ δις ὁ Κύριλλος Ε', τὸ πρῶτον 1748 - 1751, ὡς διάδοχος τοῦ Παΐσιου Β', τὸ δεύτερον 1752 - 1757 ὡς διάδοχος πάλιν τοῦ Παΐσιου Β' καὶ προκάτοχος τοῦ Καλλινίκου Γ', ὁ ὁποῖος ἀπὸ Προϊλάβου προήχθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον⁽⁶⁾. Ὁ Κύριλλος Ε', ὁ Καρακάλος, κατηγορεῖτο ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων αὐτοῦ ὡς ψευδευλαβῆς, ἀγέρωχος, ἐπιόρκος, ὑποκριτῆς καὶ πολυδάπανος, ἀλλὰ καὶ ὡς φανερώς αἰρετικὸς, καθ' ὅσον ἦτο ὑπέρμαχος τοῦ ἀναβαπτισμοῦ⁽⁷⁾. Ἀντιθέτως ὑπὸ Σεργίου

τοῦ Μακραιῦ χαρακτηρίζεται ὁ Κύριλλος Ε', ὁ Καρακάλος, « τὴν γνώμην εὐθύς, τὸν τρόπον ἀπλοῦς, εἰ καὶ τισὶ ποικίλος ἐδόκει, πρὸς τὰς μηχανὰς τῶν ἀντιπάλων πολυλαχῶς ἀντιτασσόμενος, φιλάρετος, φιλάγαθος, ἐπιεικῆς, φιλαμαθῆς, τῇ ἀναγνώσει τῶν θείων βιβλίων προσκείμενος, βίον ἡρημένος τὸν τελειότερον... πρὸς πάντα γενναῖος ἐδόκει, ὀξύς τε περὶ πρακτέα καὶ σφοδρὸς πρὸς τὰ δόξαντα, ἀτρεπτος καὶ ἀδειῆς πρὸς τὰ ἀντιπίπτοντα. Ἐντεῦθεν καὶ ζηλωτῆς τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων διάπυρος ἐγνωρίζετο καὶ παρὰ παντός τοῦ λαοῦ διεθρυλλεῖτο καὶ διαφερόντως ἠγαπάτο, τῇ ἀγλαίᾳ τῶν ἰδίων ἀρετῶν συμπάντων τὰς ψυχὰς καταθέλων καὶ ἐφελκόμενος, εἰ καὶ τὸν ἀληθῆ ζῆλον τοῦ ἀνδρός παντός ποικίλως συγκαλύψαι ἐτεχνῶντο οἱ διαβάλλοντες, πανοῦργον αὐτὸν ἀποκαλοῦντες, ὡσπερ οἱ αἰρετικοὶ αἰρετικὸν ἐδυσφήμουν τὸν ὀρθοδοξότατον »⁽¹⁾. Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ὁ Κύριλλος Ε', ὁ Καρακάλος, ὑπῆρξεν ἐξαιρετικὸς φίλος τῶν γραμμάτων καὶ ὀτρηνὸς προβιβαστῆς τῆς παιδείας τοῦ Γένους· εἶναι συνιδρυτῆς καὶ κυριώτατος ἀντιλήπτωρ τοῦ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Πατριαρχικοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου⁽²⁾, ὅπου ἐδίδασκεν ὁ πολὺς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις⁽³⁾, ὁ ῥηξικέλευθος εἰσηγητῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν νεωτέρων φιλοσοφικῶν θεωριῶν τῆς Δύσεως. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς σχολῆς τῆς Δημητσάνης, τῆς ἰδιαιτέρας αὐτοῦ πατρίδος, ἀναμφιβόλως συνέβαλεν ὁ Κύριλλος Ε', ὁ Καρακάλος⁽⁴⁾· εἶναι δὲ γνωστὸν, ὅτι ἡ σχολὴ τῆς προμνημονευθείσης Γορτυνιακῆς πολίχνης κατέστη τὸ ἐπισημότατον πνευματικὸν φυτώριον τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως⁽⁵⁾. Ἐκβλήθεις τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Κύριλλος Ε', ὁ Κα-

Κωνσταντινουπόλει [1835 - 90] σελ. 641 - 7. *Γεωργίου Ι. Καρβελά, Ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος Ε' ὁ ἐκ Δημητσάνης. Muskegon, Michigan 1930.*

(1) Κ. Ν. Σαῖθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', σελ. 206 - 207. Πρβλ. καὶ Γ. Ι. Καρβελά, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 25 - 26.

(2) Πρβλ. κατωτέρω, σελ.

(3) Πρβλ. *Ἐθνεγένεσις Βουλγάρων*, Συλλογὴν ἀνεκδότων συγγραμμάτων, ἐκδ. ὑπὸ Γεωργ. Αἰνιάνου. Ἐν Ἀθῆναις 1838, τόμ. Α', σελ. 54 - 64, ἐνθα ἡ « Ἀπολογία » ἐκείνου « πρὸς τὸν πρῶν Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλον περὶ τῆς ἀπὸ τοῦ σχολείου τοῦ Ἀθωνοῦ ἀποχωρήσεώς του ».

(4) Πρβλ. Τ. Κανδηλάωρον, Ἡ Δημητσάνα, ἐν Ἀθῆναις 1897, σελ. 24, τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Γορτυνία, τόμ. Α', ἐν Πάτραις 1898, σελ. 149. Γ. Ι. Καρβελά, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 26, ὑποσημ., 30 ὑποσημ. 1.

(5) Βασικὸν σχετικὸν ἔργον ὑπὸ [*Ἐθ. Καστόρη*], Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ Ἑλληνικῆς Σχολῆς καὶ περὶ τῶν καθιδρυτῶν καὶ πρῶτων αὐτῆς διδασκάλων. Ἐν Ἀθῆναις 1847, (τοῦ αὐτοῦ προσθήκαι εἰς τὴν αὐτὴν πραγμασίαν ἐν τῷ περιοδικῷ « Ἐδαγγελικὸς Κήρυξ », τόμ. Θ' 1865, σελ. 123 - 129). Πρβλ. καὶ *Ἱερονομοῦ Βεγγιάτη* ἐν τῷ « Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ » τοῦ Εἰρ. Ἀσιωτίου, τοῦ ἔτους 1868, σελ. 75 - 79, ἐπ' ἐσχάτων Τρ. Ε. *Ἐδαγγελίσην*, Ἡ παιδεία ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ἐν Ἀθῆναις 1936, τόμ. Α', σελ. 229 κ. ἐ., ὅπου καὶ ἀρχαιοτέρα βιβλιογραφία.

(1) Πρβλ. κατωτέρω σελ. 18β, ὑποσημ. 7.

(2) Ἐν Ἀθῆναις 1880.

(3) *Bibliothèque grecque vulgaire*, τόμ. Β', ἐν Παρίσις 1881, σελ. VII - XIX, 1 - 279.

(4) Πρβλ. Α. Παπαδόπουλον - Κεραμῖα ἐν « *Известия* » τοῦ Ρωσικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Κωνσταντινουπόλεως, τόμ. ΙΔ' (1909) σελ. 81 - 83, ἀριθ. 40.

(5) Πρβλ. Α. Παπαδόπουλον - Κεραμῖα, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 12.

(6) Πρβλ. τὸ ἀνωτέρω, σελ. 13α, ὑποσημ. 2, μνημονευθὲν μελέτημα τοῦ Κ. Ι. Δουβουσιώτου.

(7) Πρβλ. Ζαχαρίαν Ν. Μασῶν, Κατάλογος ἱστορικῶν τῶν πρῶτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀγίας Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκδ. Β'. Ἐν Ἀθῆναις 1884, σελ. 151 κ. ἐ. 319 κ. ἐ. Κ. Ι. Δουβουσιώτην, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 103 κ. ἐ. 128. Μ. Γυδῶν, Πατριαρχικοὶ πίνακες. Ἐν

ράκαλος, ἐξωρίσθη εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, «ὄπου διήγαγε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου θεαρέστως, ἡσυχάζων ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὸν Θεὸν διὰ τῆς μετανοίας ἐξιλεούμενος»⁽¹⁾. Ἐκεῖ, ἐπὶ τοῦ Ἄθω, ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ ἐξορίστου Κυρίλλου Ε', τοῦ πρώην Οἰκονομικοῦ Πατριάρχου, καὶ συνεδέθη μετ' αὐτοῦ δι' οἰκειότητος. Ἀμφότεροι, καὶ ὁ Κύριλλος Ε' ὁ Καρακάλος, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες, κατέπλευσαν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρον κατὰ τὸ αὐτὸ περίπου χρονικὸν σημεῖον. Ὁ Κύριλλος Ε' ἐξόριστος μετὰ δύο πατριαρχείας, ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες ἀρνητῆς τοῦ κόσμου μετὰ δευτέραν χηρείαν. Ξενισθεὶς ὁ Σκοπελίτης μοναχὸς ἐν τῇ Ἁγιορειτικῇ μονῇ τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα τοῦ Ξηροποτάμου ἐπέισθη ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτῆς νὰ περιοδεύσῃ τὴν Μολδοβλαχίαν καὶ ἄλλους τόπους τῆς Βαλκανικῆς καὶ νήσους τοῦ Αἰγαίου πρὸς περισυλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τῆς προμνημονευθεῖσης μονῆς. Τὰ κατὰ τὴν περιοδείαν του ταύτην, ἡ ὁποία διήρκεσεν ὑπὲρ τὰ ὀκτῶ ἔτη, ἐξέβηκεν ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες διὰ μακροῦ ποιήματός του, τοῦ «Κήπου Χαρίτων», τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ ἀνωτέρω⁽²⁾—ἀπετέλει τὸν Θ' τόμον τῶν ἀνεκδότων ἔργων αὐτοῦ.

Τὰ «Ἀνθη Νοητά» ἀποτελοῦνται ἐκ 10.570 στίχων, οἱ ὁποῖοι καταλαμβάνουσι 366 σελίδας τοῦ προμνημονευθέντος κώδικος τῆς Καλλιπόλεως, ἠριθμημένας ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Κωνσταντῖνου-Καيسάρου Δαπόντε. Τοῦ κειμένου προτάσσεται προσφώνησις ἐξ 66 στίχων πρὸς τὸν πρώην οἰκουμηνικὸν πατριάρχην Κύριλλον Ε', τὸν Καρακάλον, ὄπου ἐξαίρονται αἱ ἀρεταὶ καὶ παρασιωπῶνται αἱ κακίαι τοῦ πατριάρχου τούτου. Ὑπὸ σημείωσιν, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες ὁσάκις μνημονεύει τὸν Κύριλλον Ε', τὸν Καρακάλον, ἔχει πάντοτε καλὰ λόγια δι' αὐτόν⁽³⁾. Ἴδου καὶ στίχοι τοῦ «Κήπου Χαρίτων» ἀναφερόμενοι εἰς τὴν ἀφιέρωσιν τῶν «Νοητῶν Ἀνθέων»:

... Ἐδῶ⁽⁴⁾ ὁ Κύριλλος εἶναι ὁ Πατριάρχης,
πρὶν Κωνσταντινουπόλεως, τίμιος Ἱεράρχης.
Εἰς τοῦτον ἀφιέρωσα ἐν ἀπό τὰ βιβλία,
τὰ Ἀνθη μου τὰ Νοητά, ἀνθούση τῇ καρδίᾳ.⁽⁵⁾

(1) Ζαχαρίας Μ. Μαθᾶς, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 153. Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος Ε', ὁ Καρακάλος, ὡς ἐξόριστος εἰς τὸν Ἄθω διέμενε συνήθως ἐν καλλιῶ πλησίον τῆς σκῆτης τῆς Ἁγίας Ἀννης, ὡς ἀναφέρει καὶ ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες ἐν «Κήπῳ Χαρίτων» (ἐκδ. Γαβριὴλ Σοφοκλέους, σελ. 112, πρβλ. καὶ κατωτέρω σελ. 29α).

(2) Σελ. 16α.

(3) Τοῦτο συμβαίνει ἰδιαίτερος προκειμένου περὶ τοῦ Α' ἀποσπάσματος τῶν Νοητῶν Ἀνθέων, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται λόγος κατωτέρω, σελ. 19α κ.έ.

(4) = Ἐν Ἁγίῳ Ὄρει.

(5) Ἐκδ. Γαβριὴλ Σοφοκλέους, σελ. 112. Πρβλ. Ἐ. Λεγρὰνδ, Ἑρήμερίδες δακες, τόμ. Γ', σελ. IXXX.

Μετὰ τοὺς στίχους, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες ἀφιέρωσε τὰ «Ἀνθη Νοητά» εἰς τὸν Κύριλλον Ε', τὸν Καρακάλον, ἀπαντᾷ ἡ χρονολογία: «αὐτῆ» [1768] Ἀγούστου 16⁽¹⁾. Ἡ χρονολογία αὕτη ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν ἔμμετρον προσφώνησιν τὸ κείμενον τοῦ μακροῦ τούτου ἔργου ἔχει γραφῆ—ἐπὶ μέρος τοῦλάχιστον—πολὺ πρὸ τῆς 15 Ἀγούστου 1768⁽²⁾. Ὑπὸ σημείωσιν, ὅτι ἡ αὕτη χρονολογία ἀπαντᾷ καὶ μετὰ τὸ πέρασ τῆς ἔμμετρον προσφώνησεως πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ἰωάννου Μαυροκορδάτου, τὸν ἡγεμόνα τῆς Μολδαβίας (1754-1819)⁽³⁾, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες ἀφιέρωσε τὸν «Κήπον Χαρίτων»⁽⁴⁾. Εἶναι προφανές, ὅτι καὶ αἱ δύο ἀφιερωτικαὶ προσφώνησεις τοῦ Η' καὶ Θ' τόμου τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ ἡμετέρου Δαπόντε ἐγράφησαν ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον⁽⁵⁾. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἔμμετρον προσφώνησιν πρὸς τὸν πρώην Οἰκουμηνικὸν Πατριάρχην Κύριλλον Ε' ἀκολουθεῖ λεπτομερῆς ἀναγραφή τοῦ περιεχομένου τῶν Νοητῶν Ἀνθέων· εἶναι δὲ τοῦτο—κατὰ τὰ σημειούμενα ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Παπαδοπούλου Κεραμέως,—ποικίλον «ὡς δ' ἐν τοῖς λοιποῖς γνώστοις συγγράμμασιν, οὕτω καὶ ἐνταῦθα περιέσωσεν ὁ Δαπόντες ἀξιολόγους πληροφορίας ἱστορικὰς τε καὶ τοπογραφικὰς τῆς συγχρόνου αὐτῆς ἐποχῆς»⁽⁶⁾.

Ἐν τέλει τῶν Νοητῶν Ἀνθέων ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάρης Δαπόντες παραθέτει ἀναγραφήν τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἤδη ἐκτυπώσει, ὅτε παρεσκεύαζε τὸν Η' τόμον τῶν ἀνεκδότων αὐτοῦ ἔργων⁽⁷⁾. Καὶ ἐν τῇ ἀναγραφῇ ταύτῃ ὅπως καὶ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸν τίτλον «Λόγοι πανηγυρικοὶ διὰ στίχων»⁽⁸⁾ καὶ ἄλλα

(1) Πρβλ. Α. Παπαδόπουλον-Κεραμέα, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 12α. Ἐ. Λεγρὰνδ Ἑρήμερίδες δακες, τόμ. Γ', σελ. IXXX.

(2) Στίχοι τινὲς ἔχουσι γραφῆ περὶ τὸ τέλος Νοεμβρ. 1768, πρβλ. κατωτέρω, σελ. 19α.

(3) Περὶ τοῦ ἡγεμόνος τούτου, τὸν ὁποῖον οἱ Τούρκοι ἀνόμισαν Φεραῆν (= πρόσφυγα, φυγάδα, διότι ἐκ Μολδαβίας ἐδραπέτευσεν εἰς Ρωσίαν) πρβλ. ἐπ' ἐσχάτων Κ. Ἀμαντὸν ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἑλληνικά», τόμ. Ε' (1932) σελ. 48 κ.έ. καὶ τὴν αὐτόθι σημειουμένην βιβλιογραφίαν.

(4) Πρβλ. ἔκδοσιν Γαβριὴλ Σοφοκλέους, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. κγ', κδ', ἔκδοσιν Ἐ. Λεγρὰνδ, Bibliothèque grecque vulgaire, τόμ. Β', σελ. 4.

(5) Πρβλ. Α. Παπαδόπουλον-Κεραμέα, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 12α, ὑπόσημ. 4.

(6) Ἀδότη, σελ. 12α-β.

(7) Α. Παπαδόπουλος-Κεραμέας, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 12α. Περὶ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὁ ἡμετέρος Δαπόντες ἀτύπωτα τὴν 25 Ἀπρ. 1767 ἰδὲ ἐπιστολὴν τούτου ἐν τῇ «Λαογραφίᾳ», τόμ. Α' (1909-10) σελ. 582-584, Ἐ. Λεγρὰνδ-Ι. Περίτ-ΙΙ. Περνὸτ, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 52-54, ἀλλὰ καὶ Κ. Ν. Σάβαν, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Γ', σελ. να'-γγ'.

(8) Ἐξεδόθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1778. Πρβλ. Ἐ. Λεγρὰνδ, Ἑρήμερίδες δακες, τόμ. Γ', σελ. XLVIII, ἀριθ. 9. Ἐ. Λεγρὰνδ-Ι. Περίτ-ΙΙ. Περνὸτ, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 272-280, ἀριθ. 919. Η' (1911) σελ. 366-367.

χοῦ⁽¹⁾ ὁ Σκοπελίτης μοναχὸς⁽²⁾ ψέγει τὸν ἐκ Καστορίας καταγόμενον λατροφιλόσοφον Θωμᾶν Μανδακάσην· διότι ἐξ ἀμελείας ἀφήκε πλήρη τυπογραφικῶν λαθῶν, ἀλλὰ καὶ ἐνόθευσε καὶ ἠμαύρωσε τὰ ἔργα του, μάλιστα δὲ τὸν ἐν Λειψία τῷ 1766 ἐκδοθέντα εἰς δύο τόμους ἑμμετρὸν « Καθρέπτην Γυναικῶν⁽³⁾ », τὴν τυπογραφικὴν ἐπιστοσίαν τοῦ ὁποίου εἶχε ἀναλάβει ὁ Καστοριανὸς Θωμᾶς Μανδακάσης, ἐστεμμένος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1758. « Ἐπειδή περ — γράφει ἀτερεοτύπως ὁ εὐερέθιστος καὶ πικρόχολος⁽⁴⁾ Κωνστ. - Καισάρ. Δαπόντες ἐν τέλει πολλῶν ἔργων του — πολλοὶ ἐπεχείρησαν πολλάκις πολλὰ βιβλία παλαιὰ τε καὶ νέα νὰ ἀντιγράψωσι, καὶ ἀντιγράφοντες αὐτὰ διαφθείρουσι, μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀμαθεῖς, καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ ξαναδιαβάσωσι μὲ τὸ πρῶτότυπον, νὰ διορθώσωσι τὰ λάθη, καὶ ἀντὶ καλὸν κάνουνσι κακόν, καὶ ἀντὶ εὐχὴν λαμβάνουν ὄργην· καὶ ἐπειδὴ τινες πάλιν κλέπτουσι τὰ ξένα ποιήματα, τὰ οἰκαιοποιοῦνται, καὶ τὰ ἐπιγράφουσι (φεῦ τῆς τόλμης!) εἰς ὄνομά τους, καλλωπιζόμενοι, ὡς ὁ κολοῖός, μὲ ξένα κάλλη οἱ ματαιόφρονες, καθὼς καὶ τοῦτο μὲ λύπην τῆς καρδίας μου διὰ τὴν ἀσυνειδησίαν τους ἔτυχε νὰ τὸ ἴδω εἰς μερικά μου ποιήματα· καὶ ἐπειδὴ τὸ βιβλίον μου *Καθρέπτης Γυναικῶν* τὸ ὀνομαζόμενον, τὸ ὁποῖον εἰς τοὺς χιλίους ἑπτακοσίους ἐξήντα ἐξ ἐτυπώθη εἰς Λειψίαν, ὁ ἀντιγραφεὺς ἦ ὁ αὐτοῦ τύπου διορθωτῆς ἐνόθευσε αὐτὸ ὁ ἀσυνειδητός, τὸ ἀσχήμισε, τῆς πατρικῆς οὐσίας καὶ χάριτος τὸ ἐγύμνωσε, καὶ ἄλλο ἐξ ἄλλου τὸ ἔκαμεν, ἄλλα βάλλοντας, ἄλλα ἐκβάλλοντας καὶ ἄλλα ἀλλάζοντας, καθὼς ἡ δοκοφροσύνη, ἀνάθεμά την, τὸν ὑπαγόρευσε, καὶ πέφτοντας τὸ βιβλίον μου τοῦτο, μὴν εἶχε πέση, εἰς χεῖρας του, ἔπαθεν ὅσα ἔπαθεν ὁ περιπεσὼν εἰς τοὺς ληστὰς, καὶ τετραυματισμένος. Καὶ νὰ τὸν καταρασθῶ μὲν, διὰ τὴν ἐντολὴν δὲν ἀποτολμῶ τὸ βλέπω ὅμως καὶ καίομαι, καὶ ἀντὶς τιμῆς λαμβάνω ἀισχύνην, ἀντ' εὐφροσύνης τὴν

λύπην. Διὰ ταῦτα τὰ οἷτια ἀναγκάζομαι, ἀδελφοί, νὰ δίδω ταύτην τὴν εἰδησιν εἰς τὸ τέλος τῶν βιβλίων μου...⁽⁵⁾». Τὰς αὐτὰς περίπου αἰτιάσεις κατ' ἀμελῶν ἀντιγραφέων καὶ « χαλαστῶν » βιβλίων ἐκφράζει ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες καὶ διὰ στίχων :

« Ὅτι πολλοὶ ἀγράμματοι, μὰ καὶ γραμματισμένοι βιβλία ἀντιγράφουσι, ὄχι δὲ ὡς τυχαίνει, διότι δὲν πιάνουσι, ἀφοῦ τὰ τελειώσουσι, νὰ τὰ ξαναδιαβάσωσι καὶ νὰ τὰ διορθώσωσι· καθὼς ἐκαταχάλασαν τοῦ κόσμου τὰ βιβλία, καὶ νέα τε καὶ παλαιὰ, ἱστορικὰ καὶ θεία. Κακόχρονον νὰ ἔχουσιν ὡς χαλαστὰ βιβλίων, νὰ τοὺς χαλάσῃ ὁ Θεός, ὡς χαλαστὰς παιδίων !

« Ὅτι ὡς τέκνα, ὡς παιδιὰ, λέγω τῇ ἀληθείᾳ, ὁ συγγραφεὺς ὁ ποιητῆς τὰ ἔχει τὰ βιβλία, καὶ ὡς πονεῖ ἕνας πατήρ, πάσχοντα τὰ παιδιὰ του, οὕτω πονεῖ καὶ συγγραφεὺς γιὰ τὰ συγγράμματά του⁽⁶⁾ »

Ἐκυκλοφόρησαν διὰ τοῦ τύπου ποτὲ τὰ « Ἄνθη Νοητά »; Αὐτὸς οὗτος ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες ἐν τέλει χειρογράφου, περιέχοντος κυρίως τὴν « Γεωγραφικὴν Ἱστορίαν » αὐτοῦ⁽⁷⁾, παραθέτει ἀναγραφὴν 18 ἔργων, τὰ ὁποῖα συνέγραψε πρὸ τοῦ 1778⁽⁸⁾ ἢ αὐτὴ ἀναγραφή ἔχει συμπιληθῆ εἰς τὸ δημοσίευμα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸν τίτλον : « Λόγοι πανηγυρικοὶ εἰς ἀπλοῦς στίχους... », καὶ ἐτυπώθη ἐν Βενετίᾳ τῷ 1776⁽⁹⁾. Τὰ « Ἄνθη Νοητά » ἀναφέρονται ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ ἀναγραφῇ ὡς ὄγδοον⁽¹⁰⁾ ἔργον τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε, « τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ἐτυπώθη », ὡς ὁ ἴδιος ἐσημείωσε⁽¹¹⁾. Ὁ Γεώργιος Ζαβίρας, εἰς τὸν ὁποῖον — ὡς γνωστὸν — ὀφείλομεν

(1) Ἐν κώδικι, τὸν ὁποῖον κατέχει ὁ Μητροπολίτης Κορυθαῖος κ. Εὐλόγιος Κορυθαῖος.

(2) Περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἰδὲ προχείρωσ Κ. Ν. Σάθα, Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν, σελ. 554-555. Πρβλ. καὶ *É. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 476-478, ἀριθ. 507, 514-515, ἀριθ. 558, τόμ. Β', σελ. 48-49, ἀριθ. 645, 57-8, ἀριθ. 652, 69, ἀριθ. 668, 80-83, ἀριθ. 683, 106-107, ἀριθ. 712, 250-251, ἀριθ. 898.

(3) Πρβλ. *Γ. Ζαβίρας*, Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον (ἐκδ. *Γ. Π. Κρίμου*, Ἀθην. 1872) σελ. 392-393. *Κ. Ν. Σάθα*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 555. Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', σελ. νδ'. *É. Legrand*, *Éphémérides daces*, τόμ. Γ', σελ. ΧΛΙ κ. ε., ἀριθ. 4. *É. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 51-54, ἀριθ. 647. *Ν. Γ. Πολίτην*, ἐν τῇ « *Byzantinische Zeitschrift* », τόμ. ΙΕ' (1905) σελ. 711. *Σ. Π. Δάμπρον*, « Νέος Ἑλληνομηνημῶν », τόμ. Η' (1911) σελ. 366-367. *Ντιον Α. Βέιν* (*Bees*) ἐν τῇ « Νέα Ἑστία », τόμ. ΑΓ' (Ἰαν. - Ἰουν. 1938) σελ. 373. Πρβλ. καὶ τὴν ἀμέσως κατωτέρω ὀποσημείωσιν.

(4) Πρβλ. *Ἐθνομίμον Σηροποταμηνόν*, Ἡ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει... μονῇ Σηροποτάμου, σελ. 81-82.

(1) *É. Legrand*, *Éphémérides daces*, τόμ. Γ', σελ. LXXIII - LXXV. *É. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 278-279. *Κ. Ν. Σάθα*, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', σελ. νδ' κ. ε. Πρβλ. καὶ *Σ. Π. Δάμπρον*, « Αἱ κατὰ τῶν τυπογράφων τῆς Βενετίας αἰτιάσεις τοῦ Καισαρίου Δαπόντε καὶ τοῦ Παγωμίου Ρουσάνου » ἐν « Νέος Ἑλληνομηνημῶν » τόμ. Β' (1905) σελ. 337-351, ΙΓ' (1916) σελ. 303-309. *Ν. Κ. Γεωργιάδου*, « Καισάριος Δαπόντες καὶ Θωμᾶς Μανδακάσης », αὐτόθι, τόμ. Β' (1905) σελ. 508-512 (ἀνακοινούται ἀντίτυπον τοῦ Καθρέπτου τῶν Γυναικῶν », ἐφ' ὃ ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες ἐσημείωσε πολλὰς διορθώσεις τοῦ τυπογράφου καὶ τοῦ Θωμᾶ Μανδακάση. Ἐπὶ παραφύλλου τοῦ αὐτοῦ χαρτοδέτου ἀντιτύπου ὁ Πατριάρχης Καλλινίκος Γ' ἔγραψε τῷ 1775 στίχους εἰς ἔπαινον τοῦ « ποιητοῦ » Καισαρίου Δαπόντε, ἐξαίρων « τὴν γλυκύτητά του, ἣν δίδει εἰς τοὺς στίχους του κ' εἰς τὰ ποιήματά του ». Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σελ. 13β.

(2) *Κ. Ν. Σάθα*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Γ', σελ. νε'.

(3) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 15 α.

(4) *É. Legrand*, *Éphémérides daces*, τόμ. Γ', σελ. LXXIV.

(5) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 14β, ὀποσημ. 7.

(6) *É. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 278-279.

(7) Ἐχουσι λοιπὸν τὰ « Ἄνθη Νοητά » τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν Η', ὑπὸ τὸν ὁποῖον φέρονται καὶ ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀνεκδότων ἔργων τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντε· πρβλ. ἀνωτέρω σελ. 13β, 16α, καὶ κατωτέρω σελ. 19α.

(8) *É. Legrand*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Γ', σελ. LXXIV. *É. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Β', σελ. 279.

δοκίμιον Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, ἀναφέρει μὲν τὰ « Ἀνθη Νοητά » ὡς ἐντύπως ἐκδεδομένον ἔργον, ἀλλ' ἀδυνατεῖ νὰ δηλώσῃ τὸ ἔτος τῆς ἐκτυπώσεως αὐτοῦ (1). Καὶ ὁ Ε. Legrand (2) δέχεται τὰ « Ἀνθη Νοητά » ἐκδεδομένον ἔργον διὰ τοῦ τύπου. Ἀλλ' οὔτε ὁ Ε. Legrand (2) οὔτε ἄλλος τις νεώτερος ἐρευνητὴς ἔχει ἴδει ἐντυπον τὸ περὶ αὐτοῦ λόγος ἔργον (3). Ἡ ταπεινότης μου θέλει νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὰ « Ἀνθη Νοητά » δὲν ἐτυπώθησαν ποτὲ ὡς σύνολον καὶ ὅτι ἡ κατάταξις αὐτῶν εἰς τὰ ἀνεκδότα ἔργα τοῦ Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ συγγραφέως (4) ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Πιθανῶς ὁ συγγραφεὺς τῶν *Νοητῶν Ἀνθῶν* εἶχε στείλει τὸ χειρόγραφον αὐτῶν εἰς Βενετίαν ἢ ἀλλαχοῦ ἐκτὸς τῆς Ἀνατολῆς πρὸς ἐκτύπωσιν καὶ συμπεριέλαβεν οὕτως αὐτὰ εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐκδεδομένων ἔργων του, ἀλλὰ διὰ τοῦτον ἢ ἐκείνους τὸν λόγον τὰ « Ἀνθη Νοητά » δὲν ἐτυπώθησαν καὶ τότε ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες ἔσπευσε νὰ μεταθέσῃ αὐτὰ εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἀνεκδότων ἔργων του ὑπ' ἀριθ. Η' (5).

Μικρὸν ἀπόσπασμα ἐκ τῶν « Νοητῶν Ἀνθῶν » ἐδημοσιεύθη τῷ 1890 ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Παπαδοπούλου - Κεραμέως (6). Ὁ αὐτὸς τῷ 1903 ἐδημοσίευσε δύο μεγάλα, λίαν ἐνδιαφέροντα, ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἔργου καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐξ αὐτῶν (7), ἀποτελούμενον ἐκ 320 στίχων, πραγματεύεται « Περὶ τοῦ σχολείου τοῦ Ἁγίου Ὁρους », τὸ δὲ δεύτερον (8), ἀποτελούμενον ἐκ 1325 στίχων, περιέχει « Ἀπαρίθμῃσιν τῶν ὀνομαστῶν ναῶν καὶ μονῶν τῆς Παναγίας » (9). Τὸ « Περὶ τοῦ σχολείου τοῦ Ἁγίου Ὁρους » ἀπόσπασμα, εἶναι κυρίως ἔμμετρον συστατικόν, συνταχθὲν ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε περὶ τὸ τέλος τοῦ Νοεμβρ. 1768 (11) κατ' ἀξίωσιν τοῦ Βατοπεδηνοῦ ἱερομονάχου Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος ἐφιλοδόγησε ν' ἀνασυστήσῃ τὸ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἐννεατάξιον Πατριαρχικὸν Ἐλ-

ληνικὸν Γυμνάσιον (1). Τὸ Γυμνάσιον τοῦτο τὸ ὁποῖον ἄλλως λέγεται καὶ « Ἀθωνιάς Σχολή » ἢ « Ἀθωνιάς Ἀκαδημία », ἰδρύθη τῷ 1749 ἐκ πρωτοβουλίας Μελετίου, τοῦ προηγουμένου Βατοπεδίου,

ἀδεία τε καὶ συνδρομῇ θερμῇ τοῦ κύριου Κυρίλλου τοῦ Παναγιωτάτου τε καὶ πλήρους θείου ζήλου (2),

οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, τοῦ Καρακάλου (3). Ἀλλὰ μετὰ ἐξαετῆ ἢ ἑπταετῆ ἀκμήν, ὀφειλομένην κυρίως εἰς τὸν Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν, τὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1753 σοφὸν πρωτοδιδάσκαλον τοῦ Γυμνασίου (4), τοῦτο μετὰ σκανδαλώδη γεγονότα ἔκλεισε τὰς πύλας του. Ὁ φιλοσοφικῶς διδάσκαλος καὶ ἐρευνητὴς Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις ἠναγκάσθη ν' ἀπομακρυνθῆ τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Αὐτὸς οὗτος ὁ Κύριλλος Ε', ὁ Καρακάλος, ὁ ὁποῖος εἶχε διορίσει τὸν Εὐγένιον Βούλγαριν πρωτοδιδάσκαλον τοῦ Ἁγιορειτικοῦ Γυμνασίου, ἔπειτα ἐκίνησε « διδασκάλους, μαθητὰς, ἡγουμένους, σχολεῖα καὶ μοναστήρια » (5) ἐναντίον ἐκείνου. Κινοῦμενος ἐκ τοῦ πόθου ν' ἀνασυστήσῃ τὸ Γυμνάσιον τοῦ Ἀθῶ ὁ Βατοπεδηνὸς ἱερομόναχος Γαβριήλ ἐπεχείρησε μακρὰς ὁδοπορίας πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ τοῦ φιλεκπαιδευτικοῦ τούτου σκοποῦ ἐν διαστήματι δέκα μηνῶν εἶχε συλλέξει 3000 Βενετικά φλωρίνια μάλιστα προερχόμενα ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων τῆς Βενετίας, τῆς Τεργέστης, τῆς Σερβίας καὶ Γερμανίας (6). Ἀλλ' ὁ καλὸς Γαβριήλ Βατοπεδηνὸς ἔχων ἐξ ἐράνων τὰ τρισχίλια βενετικά φλωρίνια — ὡς γράφει ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες — δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὸ Ἁγιὸν Ὁρος

ν' ἀνασυστήσῃ τὸ σχολιὸν, χρόνους ἀποθαιμένο, νὰ τὸ ἀνοίξῃ παρευθὺς, τόσο καιρὸ κλεισμένο ἀμὴ ἐξαναγόρῃς πάλιν εἰς Βενετίαν, διὰ νὰ πάρῃ ἀπ' ἐκεῖ μίαν τυπογραφίαν καὶ τυπογράφον ἐν ταῦτῳ, καὶ νὰ τὴν μετοικήσῃ εἰς ὄρος τὸ τοῦ Ἀθῶνος, διὰ νὰ τὸ τιμῆσῃ καὶ νὰ προικήσῃ ἐν ταῦτῳ ὁμοῦ καὶ τὸ σχολεῖον μὲ τὸ εἰσόδημα αὐτῆς τὸ ἀπὸ τῶν βιβλίων.

(1) Νέα Ἑλλάς, ἔκδ. Γ. Π. Κρίμου, σελ. 392.
(2) *Éphémérides daces*, τόμ. Γ', σελ. LVII, ὁποσημ. 1, LXXX.

(3) Αὐτόθι.
(4) Πρβλ. *Ἀθανάσιον Παπαδοπούλου - Κεραμῆα*, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 12.

(5) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 15β κ. ἐ.
(6) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 18β, ὅπου 7.

(7) Πρβλ. κατωτέρω, σελ. 21α κ. ἐ.
(8) Ἐν τῷ κώδικι ὑπ' ἀριθ. 12 τῆς Κοινοτικῆς Βιβλιοθήκης Καλλιπόλεως τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο κατέχει τὰς σελ. 241 - 265.

(9) Ἐν τῷ κώδικι, ὁ ὁποῖος ἐμνημονεύθη ἐν τῇ ἀμέσως ἀνωτέρω ὁποσημείωσει, τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο κατέχει τὰς σελ. 266 - 308.

(10) *A. Papadopoulos - Kerameus*, *Texte grecesti privitoare la Istoria Româneasca (= Eudoxe Hurmuzachi, Documente privitoare la Istoria Romanilor*, τόμ. ΙΓ'). Ἐν Βουκουρεστίῳ 1909, σελ. 279 - 311, 311 - 317 (πρβλ. καὶ σελ. κη' - κθ', καὶ ἀνωτέρω, σελ. 17β, ὁποσημ. 2).

(11) Αὐτόθι, σελ. κη'.

(1) Αὐτόθι, σελ. κη', ὁποσημ. 3, βιβλιογραφία σχετικὴ πρὸς τὸ ἀνωτέρω μνημονευόμενον Γυμνάσιον (πρβλ. καὶ: *Γεράσιμον Σουφλάκη*, Ἁγιὸν Ὁρος, Ἐν Ἀθήναις 1903, σελ. 142 κ. ἐ. Γ. Γ. Καρβελῆν, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 27 κ. ἐ. Τρ. Ε. *Εὐαγγελίδην*, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 86 κ. ἐ.).

(2) *A. Papadopoulos - Kerameus*, *Texte grecesti*, σελ. 311, στίχ. 23 - 24.

(3) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 16β κ. ἐ.

(4) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 16β.
(5) Πρβλ. *Νίκων Α. Βέην (Βεῆν)* ἐν « Ἐγκυκλοπαιδικῷ Λεξικῷ » Κ. *Ἐλευθερουδάκη*, τόμ. Α' (ἐν Ἀθήναις 1927) σελ. 427.

(6) *A. Papadopoulos - Kerameus*, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. κη' 312 κ. ἐ., στίχ. 65 κ. ἐ. (πρβλ. *Α. Παπαδοπούλου - Κεραμῆα*, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, (σελ. 12α, ὁποσημ. 1, ὅπου λέγεται, ὅτι ὁ Γαβριήλ Βατοπεδηνὸς χάριν τοῦ Ἁγιορειτικοῦ Γυμνασίου μετέβη καὶ εἰς Ρωσσίαν, Κων/πολιν, Μολδοβλαχίαν, Ρούμελην, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι προφανῶς παρεξήγησις τοῦ σχετικοῦ κειμένου τοῦ Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε).

Ὁ τυπογράφος ἀγκαλιὰ καὶ φίλος καὶ Ρωμαῖος, ὅμως χωρὶς συνείδησιν, χωρὶς αἰδῶ ἢ δέος, τὸν ἀπατᾷ καὶ τὸν τραβᾷ μὲ τὴν τυπογραφίαν καὶ πιθανολογίαν τοῦ ἀπάνω στὴν Βλαχίαν, καὶ μετὰ τῶν ἀρχόντων τῆς γνωρίζεται, κολλᾷται ὡς λογιώτατος εὐθὺς καὶ συντροφος τιμᾶται· καὶ δίδει ἀδειαν εὐθὺς αὐτῷ ἢ ἀόθευτεια, ἀνοίγει ἐργαστήριον, τυπῶναι καὶ βιβλία (1), καὶ ὁ παπᾶ κύρ Γαβριήλ ἀπὸ τῆς συντροφίαν ἀλλοτριούται, διώχνηται, καὶ τὴν τυπογραφίαν, καὶ κρίνεται ἀντάμα τοῦ πολλακίς καὶ νικᾶται (καὶ πῶς δὲν σκάζει ἀπορῶ, δὴν τὸ ἐνθυμᾶται), κ' ἔρχεται εἰς τὸν Ἄθωνα μὲ τὴν ψυχὴν ἀπὸ στόμα καὶ (ὡς λέν) γιώτα μοναχῆ (2).

Καὶ ὁ μὲν ἀσυνείδητος τυπογράφος, περὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ἀνωτέρω λόγος εἶναι — ὡς εἰκάζεται (3) — ὁ Γεώργιος Στογιανοβίτσης· τοῦτου τὸ τυπογραφεῖον ἔκειτο ἐν Βουκουρεστίῳ πλησίον τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς πόλεως. Ὁ δὲ Βατοπεδηνὸς ἱερομόναχος Γαβριήλ καὶ μετὰ τὰ ἀτυχήματα, τὰ ὁποῖα περιγράφουσι οἱ ἀνωτέρω παρατεθειμένοι στίχοι, ἐπιχειρεῖ νέαν περιοδεῖαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων διὰ τὴν ἐπανίδρυσιν τῆς Ἄθωνιάδος Ἀκαδημίας· ἀπευθύνεται πρὸ πάντων εἰς τοὺς «πραγματευτὰς» (ἐμπόρους) καὶ ἔχει συστατικά ὄχι μόνον τοὺς στίχους τοῦ Κωνσταντίνου-Καίσαριου Δαπόντε, (4) ἀλλὰ καὶ

... ἀπὸ Πατριαρχικά πρόσωπα τιμημένα,
καὶ μάλιστ' ἀπὸ τέσσαρα, πρᾶγμα τῆ ἀληθείᾳ
καὶ ἐνδοξον καὶ σπάνιον, μὲ Σύνοδος τελεία,
ὅπου τοιοῦτόν τι δὲν ἔγινε λογιάζω
οὐτ' ἐδῶ, (5) οὔτε ἄλλοῦ (τὸ λέγω καὶ θαυμάζω),
ἀπὸ τε τὸν κύρ Κύριλλον, (6) τὸν ἐναρέτως ζῶντα,
τὸν Σεραφεῖμ, (7) τὸν ὅμοιον καὶ εἰς ταῖς Κάραϊς (8)
[δντα,
ἀπὸ τε τὸν κύρ Σαμουήλ, (9) πρὸ ἡμερῶν ἐλθόντα (10)
καὶ ἐν τῇ Λαύρᾳ ἐγκλειστον καὶ διωρισμένον δντα,
καὶ ἀπ' τὸν κύρ Ματθαῖον δὲ τὸν πρὶν Ἀλεξαν-
[δρείας, (11)
ὁποῦ κι αὐτὸς ἦλθεν' ἐδῶ χάριν τῆς ἡσυχίας. (12)

(1) Πρβλ. κατωτέρω, σελ. 20 α, ὅποσημ. 3.

(2) Α. Παπαδόπουλος - Κεραμέως, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 315 κ. ε., στίχ. 211 - 232.

(3) Α. Παπαδόπουλος - Κεραμέως, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. κη', ὅποσημ. 5, ὅπου περιέχεται καὶ ἡ εἰδησις: «Ἐν καὶ μόνον ἑλληνικὸν βιβλίον (ἔτ. 1759) γινώσκεται τυπωθῆναι ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ Γεωργίου Στογιανοβίτσης.

(4) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 19 α.

(5) = ἐν Ἄγιῳ Ὁρει

(6) τὸν Καράκαλον, πρῶν Κωνσταντινουπόλεως· πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 16 α κ. ε.

(7) τὸν Β', πρῶν Κωνσταντινουπόλεως (1757 - 1761)

(8) = Καρυαῖς

(9) τὸν Α', τὸ γένος Χαντζερῆν, πρῶν Κωνσταντινουπόλεως (1763 - 1768) ἀνήλθεν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον καὶ τὸ δεύτερον: 1773 - 1774).

(10) Πρβλ. Β. Στεφανίδην. Ἡ ἀπολογία τοῦ Πατριάρχου Σαμουήλ τοῦ Χαντζερῆ [Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς « Νέας Ἡμέρας »]. Ἐν Τεργεστή 1908

(11) Πρβλ. ἀνωτέρω; σελ. 13 α, ὅποσημ. 1.

(12) Α. Παπαδόπουλος - Κεραμέως, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 316, στίχ. 256 - 266. (Πρβλ. καὶ σελ. κη', ἐπίσης Κωνσταντίνου - Καίσαριου Δαπόντε, Κήπος Χαρίτων, Ἐκδ. Γαβριήλ Σοφοκλέους, σελ. 112 - 113).

Πάντες οἱ ἀνωτέρω μνημονευόμενοι πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως εἶχον ἐξορισθῆ ὑπὸ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης εἰς τὸ Ἄγιον Ὁρος, ὅπου συνυπέγραψαν τὰ νέα συστατικά τοῦ Βατοπεδηνοῦ ἱερομόναχου Γαβριήλ· κατὰ πόσον οὗτος ὑπῆρξεν εὐτυχέστερος κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ περιοδεῖαν χάριν τῆς ἐπανιδρύσεως σπουδαίου πνευματικοῦ κέντρου ἐν Ἄγιῳ Ὁρει δὲν γνωρίζομεν (1).

Ἡ « Ἀπαρίθμησις τῶν ὀνομαστῶν ναῶν, καὶ μονῶν τῆς Παναγίας » (= τὸ δεύτερον ἀπόσπασμα τῶν Νοητῶν Ἀνθῶν (2) τοῦ Κωνσταντίνου - Καίσαριου Δαπόντε) κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ Ἀθανασίου Παπαδοπούλου - Κεραμέως « ἐκ τοπωνυμικῆς ἐπόψεως ἔχει μεγίστην ὁμολογουμένως ἀξίαν » (3), ἀλλὰ καὶ ἄλλως εἶναι ἐνδιαφέρον κείμενον, μάλιστα ἀπὸ μαριολατρικῆς, λαογραφικῆς καὶ ἱστορικῆς ἐπόψεως. Πολλὰ ἐκ τῶν ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας εὐαγῶν ἱδρυμάτων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει τὸ περὶ οὗ λόγος κείμενον, γνωρίζει ὁ Κωνσταντίνος - Καίσαριος Δαπόντε ἐξ ἀκουσμάτων ἢ ἐξ ἀναγνώσεως βιβλίων, μάλιστα δὲ μοναστηριακῶν τυπικῶν καὶ προσκυνηταρίων. Ἀσφαλῶς πολυαριθμούς μονὰς καὶ ἐκκλησίας τῆς Παναγίας εἶχε γνωρίσει καὶ ὡς προσκυνητῆς ὁ πολύπλαγκτος Σκοπελίτης μοναχός (4). Ἐνίστε περὶ μονῶν ἀναφέρει καὶ τυχόν πρόσωπα, ἐξ ὧν ἠντλησε διὰ ζώσης φωνῆς εἰδήσεις, ἢ ἀναφέρει τὰς πηγὰς, τὰς ὁποίας εἶχεν ὑπ' ὄψει· οὕτω ἀναγινώσκομεν:

Εἰς τὸ χωρίον Αἰγανή, τόπος τοῦ Πλαταμῶνος, καθὼς αὐτὸς μὲ τόλεγεν ὁ Πλαταμῶνος (5) μόνος, εἶναι ἡ ἐκκλησία τῆς πολλὰ δεδοξασμένη τοῖς θαύμασι καὶ Αἰγανή πάλιν ὀνομασμένη (6).

Ἐκθέτων δὲ πάλιν ὁ Κωνσταντίνος - Καίσαριος Δαπόντες τὰ κατὰ τὸ θαῦμα, τὸ συμβαῖνον ἐν τῷ μοναστηρίῳ Παλιμέντε, τὸ ὁποῖον κεῖται παρὰ τὴν Τρίπολιν τῆς Συρίας, γράφει:

Μοῦ τὸν (7) ἐδιηγῆθηκεν αὐτὸς ὁ Χαλεπίου ἀρχιερεὺς Γεννάδιος, ἐκ στόματος ἰδίου, δντας παρὼν εἰς τὸν ναὸν μέσα καὶ λειτουργῶντας καὶ τοῦτο ὀφθαλμοφανῶς τὸ θέαμα ὁρῶντας (8).

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐν Σκοπέλῳ μονὴν

(1) Πρβλ. Α. Παπαδόπουλος - Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιολογικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 12, ὅποσημ. 1.

(2) Πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 19 α.

(3) Α. Παπαδόπουλος - Κεραμέως, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. κη'.

(4) Πρβλ. π. χ. στίχ. 31, 80, 82, 87, 93, 111, 119, 131, 135 - 136, 146, 150, 155, 162, 236, 242, 244, 245, 273, 277, 292 - 293, 304, 337, 367 - 368, 375, 379 - 380, 395, 665 - 666.

Ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω γίνονται παραπομπαὶ μόνον εἰς τοὺς στίχους (οὐχὶ καὶ εἰς τὰς σελίδας) τῆς « Ἀπαριθμήσεως », κατὰ τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Α. Παπαδόπουλου - Κεραμέως.

(5) = ἐπίσκοπος.

(6) Στίχ. 513 - 516.

(7) = τὸν λόγον « περὶ τοῦ θαύματος ».

(8) Στίχ. 1120 - 1123.

τῆς Εὐαγγελιστρίας ὁ Σκοπελίτης συνθέτης τῆς « Ἀπαριθμήσεως » στηρίζεται καὶ εἰς τὰς διηγήσεις τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πατρὸς⁽¹⁾.

Τὸ θαῦμα, τὸ ὁποῖον τῷ 1718 ἐπετέλεσεν ἡ Θεοτόκος « στὸ Μπάνιο τὸ βασιλικό » τῆς Κωνσταντινουπόλεως, διηγείται⁽²⁾ ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες — ὡς βλέπω — ἐπὶ τῇ βίβλῃ δολιγοσελίδου ἐντύπου, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκε τῷ 1748 ἐν Βενετίᾳ ὁ ἱερεὺς Γεώργιος Παπαδόπουλος ὁ Κρήτης⁽³⁾. Περαιτέρω γνωρίζει ὁ Κωνσταντῖνος — Καισάριος Δαπόντες, ὅτι ἡ ἱστορία, καθ' ἣν τυφλὸς « ὤμματώθη » ὑπὸ τῆς Παναγίας τῆς Κασσιόπης « τῶν Κορφῶν » « ἐτυπώθηκε μέσα στὴν Βενετίαν »⁽⁴⁾.

Καὶ ἐπιγραφὰς ἀντιγράφει ἐκ παλαιότερων κειμένων καὶ παραθέτει ὁ Κωνσταντῖνος — Καισάριος Δαπόντες (στίχ. 266 — 273, 1016 κ. ἐ., 1026 — 1029), παραπέμπει δὲ καὶ εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ « Καθρέπτην Γυναικῶν », στίχ. 927 — 928, πρβλ. καὶ κατωτέρω σελ. 23α).

Ἀπὸ λαογραφικῆς καὶ φιλολογικῆς ἐπόψεως πολῦτιμον εἶναι τὸ ἐπόμενον τμήμα τῆς « Ἀπαριθμήσεως τῶν ὀνομαστῶν ναῶν καὶ μονῶν τῆς Παναγίας », ὅπου ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες ἀναφέρει ἑλληνικὴν διασκευὴν γνωστοῦ Γαλλικοῦ μυθιστορήματος⁽⁵⁾ καὶ γνωστότερα μοναστικά κέντρα τῆς Ἀττικῆς :

(1) Στίχ. 672 — 673 : « Θυμοῦμαι ὁ πατέρας μου μὲ εἶπεν τὴν αἰτίαν | καὶ ἔχω κρίμα καὶ αὐτὴν ἂν δὲν τὴν ἱστορήσω ».

(2) Στίχ. 155 — 233.

(3) Τὸ ἐντύπον ἐπὶ τῆς προμετωπίδος ἔχει τὸν τίτλον : « Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον. Ἐνετίῃσι. 1742. Παρὰ Νικολάφ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. *Con licenza de' superiori* ». Σελ. 32, σχῆμα θον. Ἐν σελ. 3 ἀπαντᾷ ὁ τίτλος : « Κανὼν παρακλητικὸς εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον πρὸς λοιμικὴν ἀσθένειαν. Ποίημα Γεωργίου Ἱερέως τοῦ Παπαδοπούλου Κρητὸς ἐκ Σούδας. Περιέχει δὲ καὶ ἐν τῷ τέλει, δ' Ἰλασθητῆριους Εὐχὰς, τοῦ αὐτοῦ, ἐν τῷ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μπανιῶ. Περιέχει δὲ ὁ Κανὼν, ἀκροστιχίδα τήνδε. Δέησις Γεωργίου θύτου Παπαδοπούλου. Ὄδη α'. ἤχος, πλ. δ'. Πρὸς τὸ ἀρματηλάτην Φαραῶ ». Ἐν σελ. 2 — 34 κεῖται « Λόγος τῆς αἰτίας τοῦ κανόνος, καὶ τῶν εὐχῶν τοῦ αὐτοῦ Γεωργίου ἱερέως », ἐξ οὗ ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς : « Τὸν παρόντα κανόνα καὶ εὐχὰς ἐτυπώσαμεν [= συνεθέσαμεν], ὡς φιλοθεάμονες, ἐν εἰσι ἀσπὴν, Λόγουστω β', καθὼς φαίνεται δι' αἰτίαν τοιαύτην. Τῷ τότε γὰρ χρόνῳ, ἰουλίῳ τε καὶ αὐγουστῳ, ἀναπτεν ἡ θανατηφόρος νόσος τοῦ λοιμοῦ ἐν τῷ μπανιῳ, ἥτοι ἐν τῆρσῃ δημοσίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ὄντας οἱ τότενες αἰχμᾶτωι ἐκεῖνας ἐκ διαφόρων τόπων ἐκ Σούδα Σπίνα Λόγγα τε τὰς κατὰ Κρήτην, καὶ ἐκ Μονεμβασίας, Πελοπόννησον καὶ ἐξ ἄλλων διαφόρων τόπων... ». Πρβλ. *H. Legrand - L. Petit - H. Pernot*, ἐν ἄνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 292 — 295, ἀριθ. 291 (ὅπου πρέπει νὰ προστεθῇ, ὅτι ἀντίτυπον τοῦ περὶ οὗ τοῦ λόγου ἐντύπου κατέχει καὶ ἡ Κρατικὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου).

(4) Στίχ. 765 — 770. Ὁ τίτλος τοῦ σχετικοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον ἐξέδόθη τῷ 1724 ἐκ τοῦ ἐν Βενετίᾳ τυπογραφείου τοῦ Νικολάου Σάρου ἀρχεταί : « Ὑμνολογίον περιέχον τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ὑπερφυῶς καὶ φρικτοῦ θαύματος γεγονότος διὰ τῆς ἀγίας καὶ σεβασίμου εἰκόνης τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς Κασσιόπης ἐπὶ τῷ ἀδίκῳ τυφλωθέντι Στεφάνῳ καὶ παραδόξως ὀμματωθέντι... ». Πρβλ. *H. Legrand - H. Pernot*, *Bibliographie Ioniennne*. Τόμ. Α', ἐν Παρισίοις 1910, σελ. 88 - 89, ἀριθ. 298.

(5) Πρβλ. κατωτέρω, σελ. 15α.

Καὶ οἱ Ἀθηναεὶ οἱ σοφῆς ἔπρεπε νὰ καυχιοῦνται εἰς μοναστήρια αὐτῆς⁽¹⁾ καὶ αὐτὰς καὶ νὰ τιμοῦνται ὄσῃν καὶ τρία ἔχουσι, τὸ ἕνα λὲν Πεντέλη, τὸ ἄλλο Καισαριανὴ (τὶς οἶδε γιὰ τί τέλη) - τὸ τρίτον λέγεται Δαφνὶ (τὶς οἶδε τὴν αἰτίαν) αὐτὰ τὰ τρία γιὰ τιμὴν ἔχουν τὴν Παναγίαν. Λέγουσι, πῶς εἰς τὸ Δαφνὶ αὐτὸ ἡ ἱστορία τοῦ Ἰμπερίου ἐγινε (ῥημάδα⁽²⁾ θαυμασία) καὶ πῶς ἡ Μαργαρώνα του, γυναῖκα Ἰμπερίου, ἐδῶ ἐκαλογέρεφεν ἀγάπη τοῦ Κυρίου, εἶτα καὶ ὁ Ἰμπεριος καὶ παρ' αὐτοῦ καινίσθη αὐτὸ τὸ μοναστήριον καὶ πλὴν ἐκαλλωπίσθη⁽³⁾.

Ἐπαναλαμβάνεται διὰ τῶν ἀνωτέρω στίχων ὁ θρύλος, καθ' ὃν τὸ μοναστήριον τοῦ Δαφνίου ἀνεκαινίσθη δῆθεν ὑπὸ τοῦ Ἰμπερίου, τοῦ ἥρωος τοῦ καθ' ὄλον σχεδὸν τὸν πολιτισμένον κόσμον γνωστοῦ Γαλλικοῦ μυθιστορήματος : « *Histoire de Pierre de Provence et de la belle Maguelonne* » (= Ἱστορία τοῦ Ἰμπερίου ἀπὸ τὴν Προβέτζαν καὶ τῆς ὠραίας Μαργαρώνας.) Ἀλλαχοῦ παρηκολούθησα τὰ κατὰ τὸν θρύλον τοῦτον⁽⁴⁾, τοῦ ὁποῦ ὁ ἐντοπισμὸς εἰς τὸν μοναστήριον τοῦ Δαφνίου εἶναι πάντως ἀρχαιότερος τῆς 15 Ἰανουαρίου 1588⁽⁵⁾.

Αἱ μοναὶ καὶ ἐκκλησίαι τῆς Παναγίας, τὰς ὁποίας ἡ σχετικὴ « Ἀπαρίθμησις » τοῦ Κωνσταντῖνου - Καισαρίου Δαπόντα ἀναφέρει, εἶναι κατὰ κανόνα τοῦ Ἑλληνορθόδοξου ρυθμοῦ, κείμεναι ἀνά τὴν Κριμαίαν, Μολδοβλαχίαν, Θράκην, Μακεδονίαν, Ἡπειρον, Θεσσαλίαν, Στερεάν, Πελοπόννησον, τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἰουνίου, Κρήτην, Κύπρον, Μικράν Ἀσίαν, Παλαιστίνην, Συρίαν καὶ Μεγυρλίαν. Ἐκτὸς τούτων ἀναφέρει ἡ « Ἀπαρίθμησις » καὶ τὴν « Λαμπαδοῦσα Παναγία », ἐκκλησίαν ἐντὸς σπηλαίου ἐπὶ νησίδος, ἡ ὁποία κεῖται « κοντὰ εἰς τὴν Μπαρμπαριά »⁽⁶⁾. Ἐπίσης ἀναφέρει καὶ τὸ εἰς τὴν Παναγίαν ἀφιερωμένον μοναστήριον τῆς Ἁγίας Βάτου ἐν τῇ Σιναϊκῇ χερσονήσῳ, « προσκύνημα τῶν εὐσεβῶν καὶ δόξα μας ἀρχαία »⁽⁷⁾. Κατὰ παρέκβασιν ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες συμπεριλαμβάνει εἰς τὴν

(1) = Τῆς Παναγίας.

(2) = Ὁμοιοκαταληκτικὸν ποίημα.

(3) *1. Παπαδοπούλου - Κωνσταντῖνος*, ἐνθ' ἄνωτέρω, σελ. 561 - 572. (Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δημοσιεύθησαν οἱ « ἀνωτέρω » στίχοι τὸ πρῶτον ἐν τοῖς Μνημείοις τῆς Ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Τουρκοκρατίας τοῦ Δ. Γρ. Καμπούρογλου, ἐν Ἀθήναις 1890, σελ. 230 - 231. Εἶναι οἱ αὐτοὶ στίχοι τὸ πρῶτον ἀπόσπασμα ἐκ τῶν *Νοητῶν Ἀνθῶν*, τὸ ὁποῖον ἤλθεν εἰς τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος) *Nikos A. Hees (Béne)*, « *Der französisch-mittelgriechische Ritterroman Imberios und Margarona und die Gründungssage des Daphniklosters bei Athen*, 181α σελ. 56.

(4) *Nikos A. Hees (Béne)*, ἐνθ' ἄνωτέρω, σελ. 52 κ. ἐ.

(5) Αὐτόθι, σελ. 56 κ. ἐ.

(6) Στίχ. 1046 - 1069. Κατὰ τὸν Κωνσταντῖνον - Καισαρίου Δαπόντε ἡ νησίς καλεῖται « Λοπαδοῦσα », « κοινῶς δὲ Λαμπαδοῦσα », ὥστε ὁ δεύτερος οὗτος τύπος ἐπλάσθη παρετυμολογικῶς ἐκ τοῦ *λαμπάς*.

(7) Στίχ. 1306 - 1311.

«Ἀπαριθμησιν» αὐτοῦ καὶ περιγράφει διεξοδικῶς δύο μεγάλα τῆς Χριστιανοσύνης ἱδρύματα, μὴ ἀφιερωμένα εἰς τὴν Παναγίαν, δηλαδή τὸν ἐν Ρώμῃ ναὸν τῶν Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου καὶ τὸν ἐν Κιέβῳ μητροπολιτικὸν ναὸν⁽¹⁾. Πάλιν κατὰ παρέκβασιν διηγείται⁽²⁾ ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάριος Δαπόντες σχετικὰ πρὸς τὴν μονὴν τοῦ Προδρόμου⁽³⁾, τὴν κειμένην ἐπὶ νησιῦ παρὰ τὴν Σωζόπολιν, καὶ σχετικὰ πρὸς τὴν τύχην τῶν εἰκόνων καὶ τῶν κειμηλίων τῆς αὐτῆς μονῆς⁽⁴⁾· ἐπίσης κατὰ παρέκβασιν ἀναφέρει καὶ ἄλλο «ὄχι τῆς Παναγίας» ἱδρυμα, δηλονότι τὸ «Τζαούση μοναστήριον» (=τῶν Βλατάδων) ἐν Θεσσαλονίκῃ.

εἰς τὸ ὁποῖον σφάζεται ἐκεῖνο τὸ ποτήρι, μὲ τὸ ὁποῖον ὁ Χριστὸς (χαρὰ σὺτὸ μοναστήρι) ἔπιε μὲ τοὺς μαθητάς, καθὼς μᾶς ἱστορήθη, στὸν δεῖπνον του τὸν μυστικόν, καὶ εἶναι κολοκύθι· Καὶ εἶναι μὲ χρυσόβουλλο τοῦτο μαρτυρημένον καὶ ἐκτελεῖ θαυμάσια, παντοῦ ἐξακουσμένον⁽⁵⁾.

*Ἄλλαι παρεκβάσεις ἀναφέρονται εἰς τὸν Ἄγ. Ἀντώνιον τὸν νέον τῆς Βεροίας⁽⁶⁾, εἰς τὸν Ἄγ. Ναοὺμ τῆς Μοσχόπολεως⁽⁷⁾, εἰς τὸν Ἄγ. Σπυρίδωνα τῆς Κερκύρας⁽⁸⁾ κλπ.

Προκειμένου περὶ τῆς μονῆς Τατάρνας⁽⁹⁾ παρετήρησα, ὅτι ἐσφαλμένως ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάριος Δαπόντες ταυτίζει⁽¹⁰⁾ αὐτὴν πρὸς τὴν μονὴν Κορώνης τῆς Νεβροπόλεως⁽¹¹⁾.

*Υπὸ οἰμειωσιν, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάριος Δαπόντες προεισαγωγικῶς τονίζει, ὅτι «μόνον τὰ περιβόητα διὰ θαυματουργίας» μοναστήρια ἀναφέρει, καὶ ἀμέσως κατωτέρω λέγει:

Ἰδοὺ πὲρ κουρτζιτὰ καὶ χάριν εὐλαβείας, ὁποῦ ἐσὺ, τέκνον, κ' ἐγὼ ἔχω τῆς Παναγίας, ἔξω ἀπὸ τῆς Μοσχοβίᾶς ὁμοῦ καὶ τῆς Φραγγίας ἕνα πρὸς ἕνα τὰ⁽¹²⁾ μέτρῳ πάσης μετ'ἀληθείας, καὶ ὄχι ὄλα πάλιν δέ, ὅτι ἡ Παναγία ὄλα τὰ ξεῦρει μοναχὰ τῶν ὄλων ὡς κυρία.

(1) Στίχ. 1205.

(2) Στίχ. 250-273.

(3) Στίχ. 251: ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάριος Δαπόντες ἀγνοεῖ τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποίου ἦτο καθιερωμένη ἡ μονή.

(4) Πρβλ. *Α. Παπαδόπουλον-Κεραμιά*, ἐν «*Vizantijskij Vremennik*», τόμ. Ζ' (1900) σελ. 661-695. *Κ. Α. Παπαϊωαννίδην*, Ἱστορία τῆς ἐν Πόντῳ Ἀπολλωνίας-Σωζόπολεως. Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1933, σελ. 54. *Γ. Α. Σωτηρίου*, Κειμήλια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Πατριαρχικὸς ναὸς καὶ ἀκροσφυλάκιον. Ἐν Ἀθήναις 1938, σελ. 8, 61, 63, 65, 86 κ.ἑ. 94 κ.ἑ.

(5) Στίχ. 417-424.

(6) Στίχ. 461.

(7) Στίχ. 465.

(8) Στίχ. 759-760.

(9) Πρβλ. ἐπ' ἐσχάτων *Νίτων Α. Βέην (Bees)* ἐν «*Byzantisch - Neugriechische Jahrbücher*», τόμ. 15', τεύχος 1-2 (1940) σελ. 210-224.

(10) Ἀὐτόθι, σελ. 211, ὁποσημ. 1.

(11) Στίχ. 483-502.

(12) = τὰ μοναστήρια.

Ἐγὼ ἐδῶ μόνον μετρῶ καὶ γράφω ὄσα ἄλλα εἶδα καὶ ἤκουσ' ἀληθῶς, μικρὰ τε καὶ μεγάλα⁽¹⁾.

Ἰσχυρὸν ὅπωςδὴποτε εἶναι τὸ τμήμα ἐκεῖνο τῆς «Ἀπαριθμήσεως» τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὰ Πελοποννησιακὰ μοναστήρια τῆς Παναγίας⁽²⁾. Ἀρχεται τὸ τμήμα τοῦτο διὰ τῶν ἐπομένων στίχων:

*Ἄλλὰ τίς διηγῆσεται, ἢ τίς ἐξαριθμήσει τόσων μοναστηρίων σου κάλλος, καὶ πῶς ἰσχύσει, θέσποινα Παναγία μου, τὸ μέγα Σηληαίων σου, ἐν ᾧ περ ἠρεῖσαστο κατὰ τὸν ὀρισμὸν σου νὰ κατοική αἰῶνια εἰς δόξαν κ' ἔπαινον σου. ἢ γενομένη σου εἰκὼν ἀπ' τὸν ἀπόστολόν σου; Σηληαίων τὸ ἐξακουστὸν διὰ τὴν σὴν εἰκόνα εἰς πᾶσαν τὴν ὀφῆλιον εἰς πάντα τὸν αἰῶνα, Σηληαίων τὸ εἰς μίμησιν Σηληαίου τοῦ ἁγίου, ἐν ᾧ ἐγέννησας ἀγνῶς τὸν Λόγον τοῦ Κυρίου· εἰκόνα, ἐξ ἧς ῥέουσι τὸ μέλι καὶ τὸ γάλα καὶ τὰς ψυχὰς εὐφραίνουσι θαυμάσια, μεγάλα· εἰκόνα, ἣν ἠγίσασας μὲ τὸ γλυκὸ τὸ δῆμα καὶ μὲ τὸ χαριτόβρυτον καὶ χρυσόν σου στόμα. Ὅθεν τὴν εὐσυντρόφισσας μὲ ἄλλας θαυμασίας, μ' ἐκείνην τὴν Παντάνασσαν τῆς Λακεδαιμονίας, ὄνομα κυριώτατον σῆς δόξης καὶ ἀξίας καὶ μοναστήριον σεπτόν, ὄλα θαυματουργίας⁽³⁾ καὶ μὲ ἐκείνην πάλιν δὲ τὴν οὕτω λεγομένην μόνον Ἁγίαν σου Μονὴν κοινῶς καὶ τιμωμένην· τρίτον μὲ τὴν Περιβλεπτον ἄλλην σου ἐκκλησίαν, εἰς τὸν Μυστρά πάλιν κιαότην, μέσα εἰς ἐνορίαν⁽⁴⁾.

Καὶ ἡ μὲν «Παντάνασσα τῆς [μητροπόλεως] Λακεδαιμονίας» εἶναι καὶ σήμερον μοναστικὸν κέντρον γυναικῶν, κειμενον ἐν Μυστρᾷ, ὅπου καὶ ἡ Περιβλεπτος. Ἀμφότεραι αἱ ἐκκλησίαι αὗται ἀνήκουσιν εἰς τὰ κυριώτατα καλλιστεύματα τῆς Ἑλληνικῆς Φλωρεντίας (ὅπως συνήθως λέγεται ὁ Μυστράς)⁽⁵⁾. Ἡ δὲ Ἁγία Μονὴ τῶν ἀνωτέρω στίχων πρέπει νὰ ταυτισθῇ—πιστεύω—πρὸς τὴν παλαιὰν «Νέαν Μονὴν», κειμένην παρὰ τὸ χωρίον Ἀρειαν τῆς Ναυπλίας⁽⁶⁾. Ὁ Κωνσταντῖνος-Καيسάριος Δαπόντες πιστεύει ἀκραδάντως εἰς τὴν παράδοσιν, ὅτι ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, τὸ κατ' ἐξοχὴν παλλάδιον τοῦ Μεγάλου Σηληαίου, εἶναι ἔργον τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ⁽⁷⁾. Ὁ Σκοπε-

(1) Στίχ. 15-22. Πρβλ. καὶ στίχ. 654-655, 1074-1075, 1202-1204.

(2) Στίχ. 603-650.

(3) Γραπτέον ἴσως: θαυματουργίας.

(4) Στίχ. 603-624.

(5) Πρβλ. ἐπ' ἐσχάτων τὸ συνοπτικὸν μὲν, ἀλλὰ τὰ νεώτατα πορίσματα τῆς ἐρεῦνης περιέχον βιβλίον τῆς *κ. Μαρίας Γ. Σωτηρίου*, *Mistra* (Athen 1935) σελ. 43 κ.ἑ. (6) Πρβλ. *Σ. Π. Λάμπρου*, «Νέος Ἑλληνομνημῶν», τόμ. ζ' (1909, σελ. 282, θ' (1912), σελ. 408, ιδ' (1920) σελ. 109). *Α. Strack* ἐν «*Athenische Mitteilungen*» τοῦ Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, τόμ. ΛΑ' (1905) σελ. 279, ὅπου καὶ ἀρχαιότερα βιβλιογραφία.

(7) Περὶ τῆς εἰκόνης τῆς Σηληαϊωτίσσης, τῆς προσγενομένης εἰς τὸν Ἀπόστολον Λουκᾶν, πρβλ. *Γεωργίου Α. Σωτηρίου*, ἐν τῷ «Ἀρχαιολογικῷ Δελτίῳ» τοῦ ἔτους 1918, σελ. 56-60 καὶ *Α. Συγγόπουλον* ἐν τῇ «Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι» 1933 [-1935], σελ. 101-109.

λίτης μοναχὸς μέγα μέρος τῆς «Ἀπαριθμήσεως» αὐτοῦ ἀφιέρωσεν εἰς τὴν παράδοσιν, ὅτι ὁ Λουκάς, ὁ ἀπόστολος, ἦτο καὶ ζωγράφος⁽¹⁾, καὶ εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι τυχὸν εἶναι ἔργα αὐτοῦ⁽²⁾. Γράφει δὲ καὶ σχετικῶς πρὸς ἀγίαν εἰκόνα κατεχομένην ὑπὸ τοῦ περιφήμου λαοπλάνου Αὐξεντίου, τοῦ ἐξ Ἄνδρου⁽³⁾:

Ἐγὼ καὶ τὸν Αὐξέντιον, ὅπου ποτὲ πετοῦσε εἰς τὸ χωρίον Κατερλί⁽⁴⁾ καὶ ἐδημογοροῦσε, βλέποντας τὴν εἰκόνα τῆς ὅπου τὴν ἄκρατοῦσε (παλαιὰ δὲ καὶ θαυμαστὴ) καὶ ὁ κόσμος προσκυνοῦσε, ρωτῶντας μὲν ἀποκρίθηκε, πῶς εἶναι καὶ αὐτὴ μία τῶν ἐκ τοῦ ἱεροῦ Λουκά θαιμόνων μαρτυρίῃ.
Ἐγραφα δὲ περὶ αὐτοῦ καὶ ταύτης, ἐνθυμοῦμαι, εἰς τὸν Καθρέπτην Γυναικῶν κ' εἰς πλάτος διηγοῦμαι⁽⁵⁾.

Μετὰ τὸ Μέγα Σπήλαιον, τὴν Παντάνασσαν καὶ τὴν Περιβλεπτον τοῦ Μυστρά καὶ τὴν Ἁγίαν Μονὴν τῆς Ναυπλίας μνημονεύονται αἱ ἐξῆς Πελοποννησιακαὶ τῆς Παναγίας μοναὶ ἐν τῇ «Ἀπαριθμῆσει» τοῦ Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε: Ἡ «Φανερωμένη»⁽⁶⁾ παρὰ τὸ χωρίον Ἁγιονόρι τῆς Κορινθίας⁽⁷⁾ καὶ ἡ «Λεχοβίτισσα» παρὰ τὸ χωρίον Λέχοβα⁽⁸⁾ τοῦ τέως δήμου

Σικυῶνος. Ἡ «Βλαχέρνα»⁽¹⁾ παρὰ τὴν Γλαρέντζαν⁽²⁾ καὶ ἡ «Ἐλεοῦσα»⁽³⁾ ἐν τῇ ἄλλοτε ἐπαρχίᾳ Γαστούνης, τανῶν μετόχιον τῆς μονῆς Βλαχερνῶν, κείμενον εἰς ἀπόστασιν τριῶν περίπου ὥρων ἀπὸ τοῦ Πύργου τῆς Ἡλείας⁽⁴⁾. Ἡ «Κορυφή» ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Τρικκάλων τῆς Κορινθίας⁽⁵⁾ καὶ ἡ «Κρεμαστὴ» ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Καλαβρυτῶν⁽⁶⁾. Τελευταία μνημονεύεται ἡ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν «Ἀντρούσης» τότε ὑπαγομένη μονὴ τοῦ «Βουλκάνου»⁽⁷⁾, κειμένη ἐπὶ τῆς Ἰθώμης⁽⁸⁾.

Κατὰ ταῦτα πολὺ ὀλίγων Πελοποννησιακῶν μονῶν, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Παναγίαν, εἶχε γνῶσιν ὁ πολυμαθὴς Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες. Ἐξ ἐπισήμου καταλόγου τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1890 διατηρουμένων μονῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους⁽⁹⁾ συνάγω, ὅτι ἐκ τῶν 67⁽¹⁰⁾ διατηρουμένων τότε Πελοποννησιακῶν μονῶν αἱ 36 ἦσαν ἀφιερωμέναι εἰς τὴν Παναγίαν. Αἱ πλεῖσται δ' ἐκ τούτων ἦσαν ἐπὶ Κωνσταντίνου - Καισαρίου Δαπόντε πολὺ περισσότερο ἀκμαῖαι καὶ ὀνομασταὶ παρ' ὅσον σήμερον.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ (BEES)
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

(1) Περὶ τῆς παραδόσεως ταύτης ἰδὲ πρὸ πάντων *F. X. Kraus, Real-Encyclopädie der christlichen Alterthümer*, τόμ. Β' (Freiburg i. Br. 1886) σελ. 362 - 365. *E. v. Dobschütz, Christusbilder*, (Texte und Untersuchungen von O. v. Gebhardt und A. Harnack, N. S., τόμ. Γ'). Ἐν Βερολίνῳ 1892.

(2) Στίχ. 608, 861 - 1029, 1086 - 1090, (γίνεται λόγος περὶ τῆς εἰκόνης τῆς Σπηλαιωτίσεως, στίχ. 608, 871 - 872, 891, 1088 - 1090).

(3) Περὶ αὐτοῦ γράφει ὁ Κωνσταντῖνος - Καισάριος Δαπόντες καὶ ἐν τῷ «Καθρέπτη Γυναικῶν» (ὡς ὁ ἴδιος ἀναφέρει, στίχ. 927 - 928) καὶ ἐν τῷ «Ἱστορικῷ καταλόγῳ» αὐτοῦ. Πρβλ. περὶ τοῦ Αὐξεντίου καὶ *Σέργιον Μακράϊον* (= *Κ. Ν. Σάββα*, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', σελ. 129 κ. ἑ., 208 κ. ἑ.) καὶ *Δ. Κομητῶν - Ὑψηλάντην*, Τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν (ἔκδ. Γερμανοῦ Ἀφθονίδου). Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870, σελ. 365 - 369, 371.

(4) Τῆς Βιθυνίας. Πρβλ. τὴν μονογραφίαν *Π. Γ. Μακρῆ*, Βιθυνιακαὶ σκιαγραφαί. Τὸ Κάτερλι καὶ αἱ περὶ αὐτοῦ κῶμαι. Σημειώσεις Ἱστορικαί, τοπογραφικαὶ καὶ στατιστικαί. Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1888.

(5) Στίχ. 921 - 928.

(6) Περὶ τῆς μονῆς ταύτης πρβλ. *Δ. Βαρδουσιώτην*, Ἡ καταστροφὴ τοῦ Δράμαλι. Ἐν Τριπόλει 1913, σελ. 235.

(7) Στίχ. 625 - 628.

(8) Στίχ. 629 - 630.

(1) Περὶ αὐτῆς πρβλ. τὴν πραγματείαν τοῦ *Δ. Ὀρλάνδου*: «Αἱ Βλαχέρναι τῆς Ἡλείας», ἐν τῇ «Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι», 1923 [- 1924], σελ. 5 - 35.

(2) Στίχ. 631 - 632.

(3) Στίχ. 633 - 634.

(4) Πρβλ. Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀριθ. Β' (ἐν Ἀθήναις 1894) σελ. 46 - 50 *Ι. Ε. Νουχάκη*, Ἑλληνικὴ χωρογραφία. [Ἐκδ. Γ']. Ἐν Ἀθήναις 1901, σελ. 589.

(5) Στίχ. 635 - 640.

(6) Στίχ. 641 - 646.

(7) Στίχ. 647 - 650.

(8) Περὶ τῆς μονῆς αὐτῆς πρβλ. *Νίκου Α. Βέη* (Bees) ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας τῆς Ἑλλάδος» τόμ. 5' (1901 - 1906) σελ. 384 - 388, ὅπου καὶ παλαιότερα βιβλιογραφία.

(9) Πρβλ. τὸ τεῦχος «Ἐργασίον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν κτλ. Πίναξ τῶν κατὰ τὸ Κράτος ὑπαρχόντων μοναστηρίων. Μέρος Α'. Διατηρούμενα. Ἐν Ἀθήναις, ... Ὀκτώβριος 1890», σελ. 9 - 17.

(10) Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δὲν συμπεριλαμβάνονται αἱ μοναὶ τῶν τότε (1890) εἰς τὴν Πελοπόννησον διοικητικῶς ὑπαγομένων νήσων, συμπεριλαμβάνονται δὲ μὴ 12 «ἀνοργάνισται» μοναὶ τῆς Μάνης, ἐξ ὧν μία μόνον ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν Παναγίαν.

